

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Woody
Allen.

Σχετικά
με το
Τίποτα.

Μετάφραση: Γιώργος-Γκαρς Μπαμπασάκης

ΣΕΙΡΑ: ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Σχετικά με το Τίποτα**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: *Aproros of Nothing*

Από τις Εκδόσεις Arcade Publishing, Νέα Υόρκη 2020

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Woody Allen

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος-Ίκαρος Μπαρπασάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κυριακή Κάσση

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θεοδώρα Σπυροπούλου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ρούλα Βονίτση, Βάσω Βύρρα

© Skyhorse Publishing, Inc., 2020.

All rights reserved.

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2020

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 2020

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3754-5

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3755-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

Woody
Allen.

Σχετικά
με το
Τίποτα.

Μετάφραση: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

*Για τη Σουν-Γι, την καλλίστη.
Της έδινα να τρώει απ' την παλάμη μου
και μετά πρόσεξα ότι μου έλειπε το χέρι.*

Όπως κι ο Χόλντεν, δεν έχω όρεξη να πιάνω ιστορίες μ' ένα σωρό αηδίες και ξεράσματα καταπώς στο *Δαβίδ Κόπερφελντ*, αν και στην περιπτώσή μου κάποια λίγα για τους γονείς μου ίσως τα βρείτε πιο ενδιαφέροντα απ' το να διαβάσετε για την αφεντιά μου. Ο πατέρας μου, ας πούμε, γεννήθηκε στο Μπρούκλιν όταν όλο ήταν κτήματα, έκανε εξωφυλαρούχας στους Μπρούκλιν Ντότζερς, υπήρξε κομπιναδόρος στο μπιλιάρδο, στοιχηματζής, ένας μικρόσωμος άντρας αλλά σκληροτράχηλος Εβραίος με μοδάτα πουκάμισα, κι είχε μαλλί άψογα χτενισμένο προς τα πίσω και με μπριγιαντίνη σαν του Τζορτζ Ραφτ. Δεν πήγε λύκειο, στο Ναυτικό στα δεκάξι του, σ' ένα εκτελεστικό απόσπασμα στη Γαλλία όταν έστησαν στον τοίχο έναν Αμερικανό ναύτη γιατί βίασε μια ντόπια κοπέλα. Σκοπευτής με μετάλλιο, πάντα του άρεσε να τραβάει τη σκανδάλη και είχε μαζί του ένα πιστόλι ως τη μέρα που πέθανε με πλούσια ασημένια μαλλιά και αλάνθαστη όραση. Μια νύχτα, στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το σκάφος του χτυπήθηκε από μια οβίδα κάπου πέρα από την ακτή στα παγωμένα νερά της Ευρώπης. Βυθίστηκε. Πνίγηκαν όλοι εκτός από τρεις που διάνυσαν τα τρία μίλια ως τη στεριά. Ήταν ένας απ' τους τρεις που κατάφεραν να τα βάλουν με τον Ατλαντικό. Αλλά τότε ήταν που έφτασα στο παρά πέντε να μη γεννηθώ. Τελειώνει ο πόλεμος. Ο πατέρας του, που είχε βγάλει λίγο παραδάκι, πάντα τον κακομάθαινε, καθώς τον ευνοούσε απέναντι στα δυο του χαζά αδέρφια. Κι εννοώ πραγματικά χαζά. Όταν ήμουν πιτσιρίκι, πάντα σκεφτόμουν ότι η αδελφή του πατέρα μου θύμιζε τέρας του τσίρκου. Ο αδελφός του, αδύνατος, αδύναμος, και μοιάζοντας μ' έκφυλο, τριγυρνούσε στους

δρόμους του Φλάτμπους και πουλούσε εφημερίδες ώσπου διαλύθηκε σαν χλωμή όστια. Πελιδνός, ακόμη πιο πελιδνός, πάει. Κι ο μπαμπάς του μπαμπά αγοράζει στο αγαπημένο του ναυτάκι ένα αμάξι που στ' αλήθεια το φυσάει, κι ο πατέρας μου κόβει μ' αυτό τις βόλτες του στην Ευρώπη μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Όταν επιστρέφει στην πατρίδα, ο γέρος, ο παππούς μου, έχει προσθέσει μερικά μύρια στον τραπεζικό του λογαριασμό και καπνίζει πούρα Corona Coronas. Είναι ο μοναδικός Εβραίος που εργάζεται ως εμπορικός αντιπρόσωπος σε μια μεγάλη εταιρεία καφέ. Ο πατέρας μου κάνει θελήματα για λογαριασμό του, και μια μέρα, καθώς διανέμει κάτι σακιά καφέ περνάει από ένα δικαστικό μέγαρο, και στις σκάλες κατεβάζουν τον Πορτοφολάκια, έναν κακοποιό της εποχής, για να τον μεταφέρουν σ' άλλο δικαστήριο. Τον βάζουν σ' ένα αμάξι και τότε κάποια δευτεράντζα, ονόματι Λούι Κοέν, χιμάει και ρίχνει τέσσερις σφαίρες μέσα από το παράθυρο ενώ ο πατέρας μου κοιτάζει τη σκηνή. Ο γέρος μου τούτη την ιστορία μου την είπε κάμποσες φορές στο κρεβάτι για νανούρισμα, κι ήταν πολύ πιο συναρπαστική από τα *Τρία Κουνελάκια*.

Στο μεταξύ, ο πατέρας του πατέρα μου, φιλοδοξώντας να βγάλει χοντρό χρήμα, αγοράζει κάμποσα ταξί και μερικούς κινηματογράφους, μαζί και το Κινηματοθέατρον Midwood, όπου έμελλε να περάσω ώρες και ώρες στα παιδικά μου χρόνια δραπετεύοντας από την πραγματικότητα. Αλλά πρώτα έπρεπε να γεννηθώ. Δυστυχώς, πριν απ' αυτό το μικρό κοσμοϊστορικό γεγονός, ο μπαμπάς του μπαμπά μου, σ' ένα ξέσπασμα παράφορης ευφορίας, πόνταρε ολοένα και πιο πολλά μπιγκινία στη Γουόλ Στριτ, και ξέρετε πού οδηγεί κάτι τέτοιο. Μια αποφράδα Πέμπτη, η αγορά μετοχών κάνει μια τρομερή βουτιά, και ο παππούς μου, μέγας τζογαδόρος καθώς ήταν, βρέθηκε μεμιάς σε ελεεινή ένδεια. Πάνε τα ταξί, πάνε οι κινηματογράφοι, τ' αφεντικά της εταιρείας καφέ πηδάνε απ' τα παράθυρα. Ο πατέρας μου, ξαφνικά υποχρεωμένος να βγάζει τον θερμοδούχο επιούσιον μόνος του, αναγκάζεται να το ρίξει στην κομπίνια· οδηγεί ταξί, τρέχει ένα σφαιριστήριο, καταπιάνεται με διάφορες απάτες, γίνεται στοιχηματζής. Τα καλοκαίρια πληρώνεται για να πάει στη Σαρατόγκα και να φροντίζει τις δουλειές στις ύποπτες ιπποδρομίες για λογαριασμό του Άλμπερτ Αναστάζια. Πόσο του άρεσε αυτή η ζωή. Μοδάτα ρούχα, γερό μεροκάματο, σέξι θηλυκά, και μετά γνωρίζει κάπου και κάπως τη μητέρα μου. Δυο χαρακτήρες τόσο αταίριαστοι όσο η Χάννα Άρεντ και ο Νείθαν Ντιτρόιτ, διαφωνούσαν στα πάντα εκτός από τον Χίτλερ και τους ελέγχους μου στο σχολείο. Κι ωστόσο, παρ' όλο το λεκτικό μακελειό, έμειναν παντρεμένοι εβδομήντα χρόνια – από γινάτι, υποψιάζομαι. Όπως και να 'χει, είμαι βέβαιος ότι

αγαπιούνταν με τον τρόπο τους, μ' έναν τρόπο που είναι γνώριμος μονάχα ίσως σε μερικές φυλές κυνηγών κεφαλών στη Βόρνεο.

Προς υπεράσπιση της μαμάς οφείλω να πω ότι η Νέτι Τσέρι ήταν μια θαυμάσια γυναίκα: έξυπνη, δουλευταρού, δοτική έως αυτοθυσίας. Ήταν πιστή και στοργική και σωστή αλλά όχι, ας πούμε, σωματικά ελκυστική. Όταν είπα, χρόνια αργότερα, ότι η μητέρα μου έμοιαζε με τον Γκράουτσο Μαρξ, νόμιζαν ότι αστειεύομαι. Στα τελευταία της χρόνια, έπασχε από άνοια και άφησε την τελευταία της πνοή στα ενενήντα έξι της. Ζούσε με παραισθήσεις, αλλά δεν έχασε ποτέ την ικανότητά της να γκρινιάζει επίμονα, κάτι που είχε αναγάγει σε τέχνη. Ο μπαμπάς, σφριγηλός ακόμη και στα ενενήντα βάλει του, δεν άφησε ποτέ μια ανησυχία ή μια έγνοια να ταράξει τον ύπνο του. Ούτε μια σκέψη στον ξύπνιο του. Η φιλοσοφία του συνοψιζόταν στο «Αν δεν έχεις την υγεία σου, τίποτα δεν έχεις», σοφία βαθύτερη από όλη την περιπλοκότητα του δυτικού στοχασμού, περιεκτική σαν απόφθεγμα σε «τυχερό μπισκότο». Και κράτησε τη σιδερένια υγεία του. «Τίποτα δε με σκοτίζει», καυχόταν. «Είσαι πολύ χαζός για να σε σκοτίζει το σιδήροτε», του εξηγούσε καρτερικά η μαμά. Η μαμά είχε πέντε αδελφές, η μια πιο άσχημη απ' την άλλη, κι η μαμά ήταν το δίχως άλλο η άσχημότερη απ' όλες. Ας το θέσω έτσι: η θεωρία του Φρόντ για το οιδιπόδειο, ότι όλοι εμείς οι άντρες ασυνείδητα θέλουμε να σκοτώσουμε τον πατέρα μας και να παντρευτούμε τη μάνα μας, πιάνει πάτο στην περίπτωση της μητέρας μου.

Λυπάμαι που το λέω, παρόλο που η μητέρα μου ήταν πολύ καλύτερος γονιός, ήταν πολύ πιο υπεύθυνη, πιο έντιμη και πιο ώριμη από τον όχι και βράχο ηθικής, μουρντάρη πατέρα μου, τον αγαπούσα πιο πολύ. Οι πάντες τον αγαπούσαν. Φαντάζομαι επειδή ήταν γλυκός τύπος, πιο ζεστός, πιο επιδεικτικά τρυφερός, ενώ εκείνη δε χαριζόταν με τίποτα. Ήταν η μόνη που συγκρατούσε την οικογένεια απ' την κατρακύλα. Εργαζόταν λογίστρια σε ανθοπωλείο. Φρόντιζε για όλο το νοικοκυριό, ετοίμαζε το φαγητό, τακτοποιούσε τους λογαριασμούς, μεριμνούσε για το τυρί στις ποντικοπαγίδες ενώ ο πατέρας μου παράχωνε στην τσέπη μου εικοσαδόλαρα απ' το υστέρημα του καθώς κοιμόμουν.

Στις σπάνιες περιπτώσεις μες στα χρόνια που κέρδιζε στη λοταρία, όλοι την περνούσαμε φίνα. Ο μπαμπάς έπαιζε λοταρία κάθε μέρα ο κόσμος να χαλούσε. Έπαιζε με σχεδόν θρησκευτική ευλάβεια. Και είτε έβγαινε απ' το σπίτι με ένα δολάριο είτε με εκατό δολάρια, τα ξόδευε όλα προτού γυρίσει σπίτι. Σε τι; Λοιπόν, σε ρούχα και σε άλλα ζωτικής σημασίας πράγματα, όπως σε πειραγμένα μπαλάκια του γκολφ που κυλούσαν πονηρά και μ' αυτά μπορούσε να εξαπατήσει τα φιλαράκια του. Κι ακόμη, ξόδευε για μένα

και για τη Λέτι, την αδελφή μου. Μας κακομάθαινε με την ίδια γενναιόδωρη ελευθερία με την οποία κακομάθαινε τον ίδιο ο πατέρας του. Παράδειγμα: κάποτε, ο πατέρας μου δούλευε σερβιτόρος στο Μπάουερι τις νύχτες χωρίς μισθό, μόνο με τα φιλοδώρηματα. Μολοντούτο, κάθε πρωί ξυπνούσα –πήγαινα λύκειο εκείνο τον καιρό– κι έβρισκα στο κομοδίνο μου πέντε δολάρια. Τα άλλα παιδιά έπαιρναν πενήντα σεντς, άντε ένα δολάριο, τη βδομάδα χαρτζιλίκι. Κι εγώ, πέντε δολάρια τη μέρα! Τι τα έκανα; Έτρωγα έξω, αγόραζα μαγικά τρικ, τα επένδυα για να μάθω ταχυδακτυλουργικά με τραπουλόχαρτα ή με ζάρια.

Βλέπετε, είχα γίνει ερασιτέχνης θαυματοποιός γιατί με ξετρέλαινε ό,τι είχε να κάνει με μαγικά. Πάντα μ' άρεσε ό,τι απαιτούσε μοναχικότητα, όπως το να ασκούμε στα ταχυδακτυλουργικά, να παίζω κόρνο ή να γράφω, καθώς έτσι απέφευγα την επαφή με τους άλλους που, χωρίς εξηγήσιμο λόγο, ούτε τους συμπαθούσα ούτε και τους εμπιστευόμουν. Λέω «χωρίς λόγο» γιατί είμαι από μια πολυμελή, στοργική, διευρυμένη οικογένεια κι όλοι μου οι συγγενείς με αγαπούσαν. Λες κι ήμουν λεχρίτης εκ γενετής. Στο μεταξύ, καθόμουν ολομόναχος κι έκανα εξάσκηση με τα τραπουλόχαρτα και τα κέρματα, χειριζόμουν επιδέξια την τράπουλα, έκανα ψεύτικα ανακατέματα, ψεύτικα κοψίματα, μοιρασιές απ' τον πάτο, έκρουβα χαρτιά στην παλάμη. Όπως και να 'χει, για έναν λεχρίτη από κούνια ήταν μικρό άλμα το να περάσω από το να βγάζω λαγούς απ' το καπέλο στη συνειδητοποίηση ότι μπορώ να κλέβω στα χαρτιά. Καθώς είχα κληρονομήσει το DNA της ανεντιμότητας του πατέρα μου, δεν άργησα να κλέβω στο πόκερ, ξεπαραδιάζοντας τους ανυποψίαστους, μοιράζοντας δεύτερα φύλλα, κόβοντας όπως με βόλευε, και τσεπώνοντας το χαρτζιλίκι όλων των άλλων.

Αλλά φτάνει για μένα και για το τι ρεμάλι ήμουν απ' τα γεννοφάσκια μου. Σας έλεγα για τους γονείς μου και ακόμη δεν έχω φτάσει στο σημείο όπου η μητέρα μου γεννάει το μικρό καθαρματάκι της. Ο πατέρας μου την περνούσε ζωή και κότα, ενώ η μητέρα μου –που αναγκαστικά καταπιανόταν με όλα τα σοβαρά ζητήματα της καθημερινής επιβίωσης– ήταν διαρκώς απασχολημένη και δεν είχε χρόνο για διασκέδασεις ή για άλλα ενδιαφέροντα. Ήταν νοήμων αλλά δεν έδειχνε ξύπνια, κι ήταν η πρώτη που θα σ' το 'λεγε, περήφανη για την «κοινή λογική» της. Είλικρινά την έβρισκα πολύ αυστηρή και πιεστική, αλλά ήταν έτσι επειδή ήθελε να «γίνω κάποιος». Έριξε μια ματιά στα αποτελέσματα ενός τεστ νοημοσύνης που είχα κάνει στα πέντε ή έξι μου και, ενώ δε θα σας πω τα αποτελέσματα, σας λέω ότι η μητέρα μου εντυπωσιάστηκε. Της συνέστησαν να με στείλει στο ειδικό σχολείο για έξυπνα παιδιά στο Κολέγιο Χάντερ, αλλά η καθημερινή μακριά

διαδρομή με το τρένο από το Μπρούκλιν στο Μανχάταν παραήταν κοπιαστική για τη μητέρα ή για τη θεία μου, που με πήγαιναν εκεί εκ περιτροπής με τον υπόγειο σιδηρόδρομο. Κι έτσι, με γύρισαν πάλι στο 99ο Δημοτικό, ένα σχολείο με οπισθοδρομικούς καθηγητές. Μισούσα όλα τα σχολεία κι έτσι δεν αποκλείεται να είχα αποκομίσει ελάχιστα ή και τίποτε αν είχα μείνει στο Χάντερ. Η μητέρα μου συνεχώς με απόπειρνε, μου έλεγε πώς γίνεται με τόσο υψηλό Πηλίκον Νοημοσύνης να είμαι ένας βλάκας και μισός στο σχολείο; Παράδειγμα της σχολικής μου βλακειάς: Στο λύκειο έκανα δύο χρόνια ισπανικά. Όταν μπήκα στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης πήρα, με κομπίνα, ισπανικά για αρχάριους – σαν να μην ήξερα λέξη ισπανικά. Το πιστεύετε ότι απέτυχα;

Τέλος πάντων, η εξυπνάδα της μητέρας μου δεν επεκτεινόταν και στην κουλτούρα, κι έτσι ούτε αυτή ούτε κι ο πατέρας μου, ο οποίος δεν είχε άλλη ακαδημαϊκή παιδεία πέρα από το μπέιζμπολ, το πινάκλ, και τις καουμπούικες ταινίες του Χόπαλονγκ Κάσιντι, ποτέ, ούτε μία φορά, δε με πήγαν στο θέατρο ή σε κάποιο μουσείο. Για πρώτη φορά είδα παράσταση στο Μπρόντγουεϊ όταν ήμουν δεκαεφτά και ανακάλυψα τους πίνακες ζωγραφικής από μόνος μου όταν έκανα σκασιαρχείο και χρειαζόμουν ένα ζεστό μέρος να την αράξω, και τα μουσεία ήταν δωρεάν ή φτηνά. Μπορώ κάλλιστα να πω ότι ο πατέρας μου και η μητέρα μου δεν είδαν ποτέ ένα θεατρικό έργο, δεν επισκέφτηκαν ποτέ μια πινακοθήκη, δε διάβασαν ποτέ ένα βιβλίο. Ο πατέρας είχε ένα βιβλίο, τις *Συμμορίες της Νέας Υόρκης*. Ήταν το μοναδικό βιβλίο που ξεφύλλισα μεγαλώνοντας, και μου καλλιέργησε μια γοητεία για τους γκάνγκστερ, τους κακοποιούς και το έγκλημα. Ήξερα τους γκάνγκστερ όπως τα περισσότερα αγόρια ήξεραν τους παίκτες του μπέιζμπολ. Ήξερα κι εγώ παίκτες του μπέιζμπολ, αλλά όχι όσο ήξερα τον Χάρι «Μοβόρο» Χόροβιτς, τον Τζέικ «Λιγδιάρη Αντίχειρα» Γκούζικ, και τον Άλμπερτ «Τικ Τοκ» Τάνενμπαουμ. Α ναι, ήξερα και αστέρες της οθόνης, χάρη στη Ρίτα την ξαδέλφη μου, που έκανε ταπετσαρία τους τοίχους της με έγχρωμα πορτρέτα από το *Modern Screen*. Επιφυλάσσομαι να γράψω γι' αυτήν μια και ήταν ένα από τα αληθινά λαμπρά σημεία της ανατροφής μου και της αξίζει ιδιαίτερος χώρος. Αλλά μαζί με τον Μπόγκαρτ και την Μπέτι Γκρέιμπλ και πόσες νίκες σημείωσε ο Σάι Γιανγκ και πόσους γύρους έκανε ο Χακ Γουίλσον σε μια σεζόν και ποιος πίτσερ αμύνηθηκε τελεσφόρα δύο φορές διαδοχικά για το Σινισνάτι, ήξερα ότι Έιμπ Ρέλες ήξερε να τραγουδάει αλλά όχι και να πετάει με αεροπλάνο – συν το πού κατέφυγε ο Όουεν Μάντεν και γιατί ένας παγοκόφτης ήταν το αγαπημένο φονικό όπλο του Χάρι «Πίτσιμπουργκ Φιλ» Στράους.

Εκτός από τις *Συμμορίες της Νέας Υόρκης*, όλη η άλλη βιβλιοθήκη μου είχε μόνο κόμικς. Διάβαζα αποκλειστικά κόμικς ώσπου να φτάσω κοντά είκοσι χρόνων. Οι λογοτεχνικοί μου ήρωες δεν ήταν ο Ζυλιέν Σορέλ, ο Ρασκόλνικοφ ή οι ντόπιοι της Κομητείας Γιοκναπατόφα· ήταν ο Μπάτμαν, ο Σούπερμαν, ο Φλας Γκόρντον, ο Σαμπ-Μαρίνερ, ο Χόκμαν. Ναι, και ο Ντόναλντ Ντακ και ο Μπαγκς Μπάνι και ο Άρτσι Άντριους. Ακούστε, φίλοι, διαβάζετε την αυτοβιογραφία ενός αστοιχειώτου μισάνθρωπου φιλογκάνγκστερ αστοιχειώτου· ενός ακαλλιέργητου μοναχικού τύπου, που καθόταν μπροστά σ' έναν τρίφυλλο καθρέφτη και έκανε εξάσκηση με μια τράπουλα για να μπορεί να κρύψει στην παλάμη μου έναν άσο μπαστούνι, να τον κάνει αόρατο από οποιαδήποτε γωνία και να κλέψει στα χαρτιά. Ναι, τελικά ξετρελάθηκα με τα βαριά μήλα του Σεζάν και με τα βροχερά παρισινά βουλεβάρτα του Πισαρό, αλλά, όπως είπα, επειδή την έκανα κοπάνα από το σχολείο και χρειαζόμουν καταφύγιο εκείνα τα χιονισμένα χειμωνιάτικα πρωινά. Ήμουν στα δεκαπέντε, κοπανατζής, αντιμέτωπος με τον Ματίς και τον Σαγκάλ, με τον Νόλντε, τον Κίρχνερ και τον Σμιτ-Ρότλουφ, με την *Γκερνίκα* και τον παράφορο Τζάκσον Πόλοκ που έπιανε όλο τον τοίχο ένα του έργο, με το τρίπτυχο του Μπέκμαν και με της Λουίζ Νίβελσον τη σκοτεινή μαύρη γλυπτική. Μετά, φαγητό στο κυλικείο του MOMA, κι ύστερα μια βίντατζ ταινία στην αίθουσα προβολής. Κάρολ Λόμπαρντ, Γουίλιαμ Πάουελ, Σπένσερ Τρέισι. Δεν έχει πιο πολλή πλάκα από το να σε ζαλίζει η αντιπαθητική δύστροπη δεσποινίς Σουάμπ ρωτώντας πότε επιβλήθηκε ο Φόρος Γραμματοσήμου ή ποια είναι η πρωτεύουσα του Γουαϊόμινγκ; Και μετά, τα ψέματα στο σπίτι και οι δικαιολογίες την άλλη μέρα στο σχολείο, οι κομπίνες, οι κλακέτες, τα πλαστά σημειώματα, να με τσακώνουν πάλι, να αγανακτούν οι γονείς. «Μα έχεις τόσο υψηλό Πηλίκον Νοημοσύνης». Κι εδώ που τα λέμε, αναγνώστη, δεν είναι και τόσο υψηλό, αλλά θα πίστευες από της μάνας μου τον σπαραγμό ότι άνετα μπορούσα να εξηγήσω τη θεωρία των χορδών. Το καταλαβαίνεις κι απ' τις ταινίες μου· ενώ μερικές είναι διασκεδαστικές, δε λέω, ποτέ κάποια ιδέα που είχα δεν πρόκειται να ιδρύσει καμιά νέα θρησκεία.

Κι ακόμη –δεν ντρέπομαι να το πω– δε μ' άρεσε το διάβασμα. Σε αντίθεση με την αδελφή μου, που το απολάμβανε, ήμουν ένας τεμπελάκος που δεν έβρισκε την παραμικρή χαρά στο ν' ανοίξει κάνα βιβλίο. Και γιατί να άνοιγα; Το ραδιόφωνο και οι ταινίες ήταν πιο συναρπαστικά. Ήταν λιγότερο απαιτητικά και περισσότερο ζωντανά. Στο σχολείο, ποτέ δεν ήξερα πώς να σε μνήσουν στο διάβασμα ώστε να μάθεις να το απολαμβάνεις. Τα βιβλία και τα αφηγήματα που επέλεγαν ήταν ανιαρά, άτονα, αντισηπτικά.

Κανένα απ' αυτά τα επιμελώς επιλεγμένα αφηγήματα για τα νέα αγόρια και κορίτσια δε συγκρίνονται με τον Πλάστικ Μαν ή με τον Κάπτεν Μάρβελ. Πιστεύετε ότι ένα αγόρι που λαχταρούσε το σεξ (και πάλι, αναιρώντας τον Φρόιντ, δεν πέρασα ποτέ λανθάνουσα περίοδο) και που του άρεσαν οι γκανγκστερικές ταινίες με τον Μπόγκαρτ και τον Κάγκνεϊ και τις φτηνές, σέξι ξανθές θα γούσταρε ποτέ το *Δώρο των Μάγων*; Εντάξει, εκείνη πουλάει τα μαλλιά της για να του πάρει δώρο μια καδένα για το ρολόι τσέπης του κι αυτός πουλάει το ρολόι του για να της πάρει χτενάκια για τα μαλλιά της. Το ηθικό δίδαγμα που έβγαλα εγώ είναι ότι ποτέ δεν την πατάς αν δίνεις μετροπή. Μου άρεσαν τα κόμικς, έτσι αραιά που ήταν τα λόγια, κι όταν αργότερα στο σχολείο μάς έκαναν Σαϊξπηρ, κατάφεραν να μας τον φορτώσουν τόσο πολύ με το στανιό ώστε δεν ήθελες να ξανακούσεις άλλο *σπολλάτη, μαθές και κοκόνα* για όλη την υπόλοιπη ζωή σου.

Όπως και να 'χει, δε διάβαζα ώσπου να φτάσω στο τέλος του λυκείου και οι ορμόνες μου είχαν στ' αλήθεια βαρέσει κόκκινο και για πρώτη φορά πρόσεξα εκείνες τις νέες γυναίκες με τα μακριά, ίσια μαλλιά, που δεν έβαζαν κραγιόν, μακιγιάρονταν ελάχιστα, φορούσαν μαύρα ζιβάγκο και κολλητές φούστες με μαύρα καλσόν, και κουβαλούσαν μεγάλες δερμάτινες σάκες που είχαν αντίτυπα της *Μεταμόρφωσης*, με σημειώσεις στο περιθώριο όπως «Ναι, μεγάλη αλήθεια» ή «Βλέπε Κίρκεγκορ». Όποια κι αν ήταν η παράλογη σαρκική παραξενιά μου, αυτές κέρδισαν την καρδιά μου, και όταν έπαιρνα τηλέφωνο για να κλείσουμε ραντεβού και ρωτούσα αν θα ήθελαν να πάμε σε καμιά ταινία ή σ' έναν αγώνα μπέιζμπολ κι αυτές προτιμούσαν να ακούσουν Σεγκόβια ή να δουν το θεατρικό του Ιονέσκο εκτός Μπρόντγουεϊ, ακολουθούσε μια παρατεταμένη αμήχανη παύση και μετά έλεγα «Θα σε πάρω σε λίγο», και πάσχιζα να ανακαλύψω ποιος διάλογος ήταν αυτός ο Σεγκόβια κι αυτός ο Ιονέσκο. Είναι σωστό να πούμε ότι αυτές οι γυναίκες δεν αδημονούσαν για το επόμενο τεύχος του *Κάπτεν Αμέρικα* ή για τον επόμενο Μίκι Σπιλέιν, τον μοναδικό ποιητή που μπορούσα να παραθέσω.

Όταν βγήκα τελικά με ένα απ' αυτά τα λαχταριστά μποέμικα κουμκουάτ, το πράγμα ήταν μια βαναυσότητα και για τους δυο μας. Για εκείνη, επειδή από νωρίς αντιλήφθηκε ότι είχε εγκλωβιστεί μ' έναν αγράμματο πανύβλακα που ρωτούσε σε τι θέση έπαιζε ο Στίβεν Ντένταλους, και για μένα επειδή καταλάβαινα πια για τα καλά ότι ήμουν ένας ολιγοφρενής σφυριάρης και εάν ποτέ ήλπιζα να φιλήσω εκείνα τα δίχως κραγιόν χείλη ή να τη δω δεύτερη φορά θα έπρεπε πράγματι να εντυφλήσω σε μια λογοτεχνία πιο βαθιά απ' το *Θανάσιμο Φιλί*. Δε θα την έριχνα μονάχα με ιστορίες για τον Λάκι Λουτσιάνο ή τον Ρουμπ Γουάντελ. Θα έπρεπε να ρίξω ματιές στον

Μπαλζάκ, και στον Τολστόι, και στον Έλιοτ, για να μπορώ να ελπίζω ότι θα σταθώ στο ύψος της κουβέντας και δε θα υποχρεωθώ να τη γυρίσω την κοπέλα σπίτι της καθώς θα διατεινόταν ξαφνικά ότι τη βάρεσε κίτρινος πυρετός. Στο μεταξύ, κατέφευγα στην *Καφετέρια Ντάμπροου* για να κλάψω τη μοίρα μου παρέα με άλλα θύματα της χυλόπιτας του Σαββατόβραδου.

Αλλά κάθε τέτοιο φιάσκο ήταν στο μέλλον. Τώρα που πήρατε μια ιδέα για τους γονείς μου, θα μιλήσω για το μοναδικό άλλο τους παιδί, την αδελφή μου. Μετά, θα αναδιπλωθώ και θα πάω να γεννηθώ για να μπορέσει στ' αλήθεια να πάρει μπροστά η ιστορία.

Η Λέτι είναι οχτώ χρόνια μικρότερή μου. Φυσικά, όταν ήταν να δει το φως του κόσμου οι γονείς μου με προετοίμασαν με τον διαβολομένα λάθος τρόπο: «Όταν γεννηθεί η αδελφή σου, δε θα είσαι πια το κέντρο του κόσμου. Δε θα παίρνεις εσύ δώρα, αλλά αυτή. Θα πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας σ' αυτήν και στις ανάγκες της, άρα μην περιμένεις ξανά την κύρια προσοχή μας». Ένα άλλο αγόρι οχτώ χρόνων ίσως να ταραζόταν στην προοπτική να παραμεριστεί ξαφνικά χάρη σε μια νέα άφιξη. Αλλά ενώ αγαπούσα πολύ τους γονείς μου, ήξερα καλά ότι ήταν ένα ζευγάρι ερασιτέχνες βήτα κατηγορίας και δεν είχαν την παραμικρή έφεση στην ανατροφή, και οι επιτακτικές τους προβλέψεις ήταν κενές κι ανούσιες, και πράγματι έτσι αποδείχτηκε ότι ήταν. Φαντάζομαι ότι είναι φόρος τιμής γι' αυτούς να πω ότι με αγαπούσαν με τέτοιο αδιαμφισβήτητο τρόπο ώστε κατάλαβα, όταν μου την έπεσαν σαν Κασσάνδρες, πως δε θα εγκατέλειπαν ποτέ ούτε εμένα ούτε την αφοσίωσή τους στην ευτυχία μου, και έτσι ήταν.

Το δευτερόλεπτο που είδα την αδελφή μου στην κούνια μαγεύτηκα, την αγάπησα, συνέβαλα στο να μεγαλώσει, προστατεύοντάς την από τις τριβές ανάμεσα στους γονείς μου, που κλιμακώνονταν με γεωμετρική πρόοδο σχετικά με τετριμμένα ζητήματα. Θέλω να πω, ποιος θα πίστευε ότι μια διαφωνία σχετικά με τις ψαροκροκέτες θα μπορούσε να μεταμορφωθεί σε ομηρική μάχη; Έπαιζα με τη Λέτι, την έπαιρνα συχνά μαζί μου όταν έβγαινα με τους φίλους μου. Όλοι την έβρισκαν χαριτωμένη και έξυπνη, και τα πηγαίναμε πάντα πρίμα. Αυτό μου θύμιζε μια αλληλογραφία που είχα με τον Γκράουτσο, με τον οποίο είχαμε γίνει φίλοι μες στα χρόνια χάρη στον Ντικ Κάβεντ, θα σας μιλήσω αργότερα γι' αυτόν. Έγραψα στον Γκράουτσο όταν πέθανε ο Χάρπο, και μου έγραψε και μου είπε ότι αυτός και ο Χάρπο ποτέ δεν είχαν καβγαδίσει και δεν είχαν ανταλλάξει βαριές κουβέντες, κι έτσι έγινε και με την αδελφή μου που τώρα παράγει τις ταινίες μου.

Αλλά τώρα είμαι έτοιμος να γεννηθώ. Τελικά, βγαίνω στον κόσμο. Σ' έναν κόσμο στον οποίο δε θα νιώσω ποτέ άνετα, τον οποίο ποτέ δε θα

καταλάβω, και ποτέ δε θα εγκρίνω και δε θα συγχωρήσω. Ο Άλαν Στούαρτ Κόνιγκσμπεργκ γεννήθηκε την 1η Δεκεμβρίου του 1935. Στην πραγματικότητα, γεννήθηκα την τριακοστή Νοεμβρίου πολύ κοντά στα μεσάνυχτα, και οι γονείς μου έσπρωξαν λίγο το πράγμα για να ξεκινήσω τη ζωή μου πρωτομηνιά. Κάτι που είχε μηδενικό αποτέλεσμα στη ζωή μου, και θα προτιμούσα πολύ περισσότερο να μου είχαν αφήσει κάναν τεράστιο τραπεζικό λογαριασμό. Το αναφέρω μόνο και μόνο γιατί κατά μία άνευ σημασίας ειρωνεία η αδελφή μου γεννήθηκε ύστερα από οχτώ χρόνια ακριβώς την ίδια μέρα. Με αυτή την αξιοσημείωτη σύμπτωση και με δεκαπέντε σεντς μπαινίεις στον υπόγειο σιδηρόδρομο. Γεννήθηκα σ' ένα νοσοκομείο στο Μπρονξ παρόλο που οι γονείς μου έμεναν στο Μπρούκλιν. Μη με ρωτάτε γιατί η μητέρα μου έκανε όλη αυτή τη διαδρομή και κουβαλήθηκε στο Μπρονξ για να με κάνει. Πιθανόν σ' εκείνο το νοσοκομείο να έδιναν δωρεάν φαγητό. Τέλος πάντων, η μητέρα μου δε γύρισε μαζί μας από το νοσοκομείο του Μπρονξ. Λίγο έλειψε να τα κακαρώσει εκεί. Ήταν σε κρίσιμη κατάσταση, μάλιστα, για μερικές εβδομάδες, αλλά, όπως λέει, η διαρκής ενυδάτωση την κράτησε στη ζωή. Αν δεν ήταν αυτό, θα με είχε μεγαλώσει μόνο ο πατέρας μου. Και θα είχα μάλλον ένα ποινικό μητρώο μεγάλο όσο η Τορά. Τελικά, έχοντας δύο στοργικούς γονείς έγινα εκπληκτικά νευρωσικός. Γιατί, δεν ξέρω.

Ήμουν το κέντρο του ενδιαφέροντος των πέντε αδελφών της μητέρας μου, το μοναδικό αγόρι, ο χαϊδεμένος αυτών των γλυκών γυναικών που έσκυβαν όλη την ώρα πάνω μου. Δε μου έλειψε ποτέ το φαγητό, ούτε στερήθηκα τα ρούχα ή την ασφάλεια, ποτέ δεν έπεσα λεία κάποιας σοβαρής αρρώστιας όπως η πολιομυελίτιδα, που θέριζε εκείνο τον καιρό. Δεν είχα σύνδρομο Ντάουν όπως ένα άλλο παιδί στην τάξη μου, δεν ήμουν καμπούρης όπως η μικρή Τζένι ούτε προσβλήθηκα από αλωπεκία όπως ο μικρός των Σβαρτς. Ήμουν υγιής, δημοφιλής, πολύ αθλητικός, πάντα με επέλεγαν πρώτο για τις ομάδες, έπαιζα μπείζμπολ, ήμουν δρομέας, και, κατά κάποιον τρόπο, κατάφερα να γίνω νευρικός, φοβητσιάρης, ελεεινά ευσυγκίνητος, με διαρκώς επαπειλούμενη αυτοκυριαρχία, μισάνθρωπος, κλειστοφοβικός, μονήρης, πικρόχολος, ακραιφνής πεσιμιστής. Μερικοί βλέπουν το ποτήρι μισοάδειο, μερικοί το βλέπουν μισογεμάτο. Εγώ έβλεπα πάντα το φέρετρο μισογεμάτο. Απ' τις χιλιάδες πληγές που είναι πλασμένες με τη σάρκα* κατάφερα ν' αποφύγω τις πιο πολλές εκτός από την υπ' αριθμ. εξακόσια

* Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, *Άμλετ* (μτφρ. Διονύσης Καψάλης, εκδ. Gutenberg, σ. 128).

ογδόντα δύο – δεν είχα μηχανισμό άμυνας. Η μητέρα μου έλεγε ότι δεν μπορούσε να το εξηγήσει. Πάντα διατεινόταν ότι ήμουν ένα καλό, γλυκό, χαρωπό παιδί μέχρι τα πέντε περίπου, και μετά άλλαξα κι έγινα ένα ξινό, μοχθηρό, γκρινιαίρικο, δύστροπο πιτσιρίκι.

Κι ωστόσο δεν είχα κανένα ψυχικό τραύμα στη ζωή μου, τίποτε απαίσιο δε μου συνέβη που να με μετατρέψει από ένα χαμογελαστό, φακιδιάρικο παλικάρακι με καλάμι ψαρέματος και πανταλόνια σε ένα χρόνια ανικανοποίητο τσογλάνι. Η μοναδική μου εικασία στρέφεται γύρω από το γεγονός ότι, γύρω στα πέντε, συνειδητοποίησα τη θνητότητα και είπα, αχ όχι, δεν υπέγραψα τέτοιο χαρτί εγώ. Ποτέ δε συμφώνησα ότι είμαι πεπερασμένος. Αν έχετε την καλοσύνη, θα ήθελα να μου επιστρέψετε τα χρήματά μου. Όσο μεγάλωνα, όχι μόνο ο αφανισμός αλλά και ο παραλογισμός της ζωής μου έγιναν πιο ξεκάθαρα. Έφτασα στο ίδιο ερώτημα που τυραννούσε τον πρώην πρίγκιπα της Δανίας: Γιατί να με χτυπά, να με εξευτελίζει μοίρα αλλοπρόσαλλη* όταν μπορώ κάλλιστα να βρέξω τη μύτη μου, να τη χώσω στην πρίζα, και να μην έχω να χολοσκάω με άγχη, με πονοκεφάλους, και με τα βραστά κοτόπουλα της μάνας μου; Ο Άμλετ προτίμησε να μην το κάνει γιατί φοβόταν τι θα απογίνει στη μέλλουσα ζωή, αλλά εγώ δεν πίστευα στη μέλλουσα ζωή, και συνεπώς, αφού διόλου δεν εκτιμούσα την ανθρώπινη κατάσταση και τον οδυνηρό παραλογισμό της, γιατί συνέχιζα μαζί της; Στο τέλος, δεν μπορούσα να εντοπίσω κάποια λογική αιτία κι έτσι έφτασα στο συμπέρασμα ότι ως άνθρωποι είμαστε απλώς προγραμματισμένοι να αντιστεκόμαστε στον θάνατο. Το αίμα νικάει το μυαλό. Καμία λογική αιτία να γαντζώνεσαι στη ζωή, αλλά ποιος νοιάζεται τι λέει το κεφάλι – η καρδιά λέει: Την έχεις δει τη Λόλα με μίνι; Όσο κι αν κλαψουρίζουμε και βογκάμε κι επιμένουμε, συχνά λίαν πειστικά, ότι η ζωή είναι ένας άσκοπος εφιάλτης γεμάτος βάσανα και δάκρυα, αν μπουνκάρει αναπάντεχα ένας τύπος μ' ένα μαχαίρι στο χέρι για να μας σκοτώσει, αντιδρούμε ακαριαία. Τον αρπάζουμε και παλεύουμε μαζί του με κάθε ψήγμα ενέργειας για να τον αποπλίσουμε και να επιζήσουμε. (Εγώ προσωπικά το βάζω στα πόδια.) Αυτό, ομολογώ, είναι μια ιδιότητα αυστηρά των μοριών μας. Θα έχετε καταλάβει πια ότι όχι μόνο δεν είμαι διανοούμενος αλλά και καθόλου διασκεδαστικός στα πάρτι.

Παρεμπιπτόντως, είναι εκπληκτικό πόσο συχνά με χαρακτηρίζουν «διανοούμενο». Είναι μια έννοια τόσο ψεύτικη όσο το Τέρας του Λοχ Νες, καθώς δε διαθέτω ούτε έναν νευρώνα διανοούμενου στο κεφάλι μου. Ακαλ-

* Ό.π.

λιέργητος και αδιάφορος για τα πνευματικά ζητήματα, καλλιέργησα το πρότυπο του τεμπελχανά που κάθεσαι μπροστά στην τηλεόραση, με την μπίρα στο χέρι, το ματς του φούτμπολ να παίζει με τέρμα τον ήχο, αφίσες του *Playboy* κολλημένες με σελοτέιπ στον τοίχο, ένας βάρβαρος που φοράει τα τουίντ σακάκια με τα δερμάτινα μπαλώματα του κοσμήτορα της Οξφόρδης. Δεν έχω διοράσεις ούτε υψηλές σκέψεις, ούτε και καταλαβαίνω τα περισσότερα ποιήματα που δεν αρχίζουν με το «Κόκκινα τα τριαντάφυλλα και μπλε οι μενεξέδες». Αυτό που έχω πάντως είναι ένα ζευγάρι γυαλιά με μαύρο σκελετό, και θαρρώ ότι τα γυαλιά αυτά συν μία έφεση να οικειοποιούμαι απουπάσματα από λόγιες πηγές, πολύ βαθιά για μένα ώστε να μπορώ να τα κατανοήσω, αλλά που μπορώ να τα χρησιμοποιήσω στο έργο μου, και που δίνουν την απατηλή εντύπωση ότι ξέρω πολύ περισσότερα απ' όσα ξέρω, διατηρεί στην κυκλοφορία αυτό το παραμύθι ότι είμαι διανοούμενος.

Καλώς. Μεγάλωσα, λοιπόν, μες στην αγάπη και τη φροντίδα από πολλές στοργικές γυναίκες που με λάτρευαν, τη μαμά, τις θείες μου, και δυο γιαγιάδες και δυο παππούδες όλο αγάπη. Κρατήστε λογαριασμό, παρακαλώ: ο μπαμπάς του μπαμπά, πλούσιος άλλοτε, ένας άντρας που πήγε στο Λονδίνο απλώς και μόνο για τις ιπποδρομίες, που είχε δικό του θεωρείο στο θέατρο, πτωχευμένος τώρα, βγάζοντας πενταροδεκάρες ένας Θεός ξέρει πώς. Η γυναίκα του, μετανάστρια κι αυτή, που την παντρεύτηκε για να μπορέσουν μαζί να γίνουν δεκτοί στη χώρα. Εκείνη είχε φύγει για να αποφύγει τα ρωσικά πογκρόμ κι αυτός την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία. Μια σταφιδιασμένη γριά γυναίκα, διαβητική, που ζούσε με τον σύζυγό της και τα κουτσούβελά της σ' ένα κακόγουστο ξενοδοχείο μ' ένα όρθιο πιάνο που κανείς δεν έπαιζε. Αλλά μ' αγαπούσε, μου έδινε χαρτζιλίκι στα κρυφά, κύβους ζάχαρης από το κίτρινο κουτί του ντόμινο, και δε ζητούσε ανταπόδοση πέρα από καμιά επίσκεψη, και παρέμεινε πάντα γενναιόδωρη παρά τη φτώχεια τους.

Και οι παππούδες απ' τη μεριά της μητέρας μου με αγαπούσαν. Η μαμά της μαμάς, χοντρή και κουφή, άλλο δεν έκανε από το να κάθεσαι στο παράθυρο όλη μέρα, κάθε μέρα (έτσι όπως ήταν, θα αισθανόταν σαν στο σπίτι της σ' ένα νούφαρο). Ο παππούς, δραστήριος, βαρβάτος, πάντα στη συναγωγή, και ιδού πώς ένας λεχρίτης σαν κι εμένα ξεπλήρωσε την καλοσύνη του. Εγώ και τα φιλαράκια μου έτυχε να αποκτήσουμε ένα πλαστό κέρμα των πέντε σεντς. Μολύβι σκέτο. Φοβόμασταν να προσπαθήσουμε ν' αγοράσουμε μ' αυτό κάτι από το ζαχαροπλαστείο μην και μας μπαγλαρώσουν, κι έτσι προθυμοποιήθηκα να το πασάρω στον παππού μου που ήταν γέρος και δε θα το έπαιρνε χαμπάρι, και το αντάλλαξα μαζί του για πέντε κέρματα

του ενός σεντ από το πορτοφόλι του, και δεν ήταν όπως στις ταινίες όπου ο γέρος χαχανίζει και ξέρει τι σκαρώνω αλλά μου κάνει τη χάρη και μου κλείνει με νόημα το μάτι. Όχι. Εξαπατήθηκε, και του έκλεψα δολίως τα πέντε σεντς του και τον παράτησα με το κάλπικο νόμισμα και την έκανα για ν' αγοράσω γεμιστά σοκολατάκια με φιστίκια.

Τέλος, υπήρχε το αληθινό ουράνιο τόξο της παιδικής μου ηλικίας, η ξαδέλφη μου η Ρίτα. Πέντε χρόνια μεγαλύτερή μου, ξανθιά, αφράτη, και η παρέα της είχε ίσως την πιο σημαντική επίδραση στη ζωή μου. Η Ρίτα Γουίσνικ, που ο πατέρας της ήταν ακόμη ένας φυγάς Ρωσοεβραίος ονόματι Βιονέτσκι, που έγινε στα αγγλικά Γουίσνικ. Ήταν ελκυστική κοπέλα η Ρίτα, θύμα της πολιομυελίτιδας, χώλαινε κάπως, με συμπαθούσε και με πήγαινε παντού –στον κινηματογράφο, στην παραλία, στα κινέζικα εστιατόρια, στο μίνι γκολφ, στις πιτσαρίες–, και έπαιζε χαρτιά μαζί μου, έπαιζε ντάμα μαζί μου, έπαιζε Μονόπολι μαζί μου. Με σύστησε σε όλες τις φίλες και τους φίλους της, που ήταν πιο μεγάλοι από μένα και ότι ήμουν μικρομέγας τους άρεσε, κι έτσι έτρεχα όπου πήγαιναν και έγινα πολύ ψαγμένος για τα χρόνια μου, και η παιδική μου ηλικία έκανε ένα μεγάλο βήμα μπροστά.

Είχα και φίλους στην ηλικία μου αλλά περνούσα πολλές ώρες με τη Ρίτα και τα αγόρια και τα κορίτσια της παρέας της. Ήταν ξύπνια Εβραϊόπουλα της μεσαίας τάξης και μορφώνονταν για να διδάξουν, για να γίνουν δημοσιογράφοι, καθηγητές, γιατροί και δικηγόροι.

Αλλά ας επανέλθω στις ταινίες, στο πάθος της Ρίτα. Τώρα θυμάμαι, είμαι πέντε, είναι δέκα. Εκτός από το ότι κολλούσε στον τοίχο της έγχρωμες φωτογραφίες κάθε αστέρα του Χόλιγουντ, πήγαινε στον κινηματογράφο τακτικά, που σημαίνει κάθε Σάββατο το μεσημέρι, στη διπλή προβολή, συνήθως στο Midwood, και ενώ πήγαινε με τις φίλες και τους φίλους της, πάντα έπαιρνε κι εμένα μαζί. Είδα όλα όσα έβγαζε το Χόλιγουντ. Κάθε αφιέρωμα, κάθε ταινία δευτέρας διαλογής. Ήξερα ποιοι έπαιζαν, τους αναγνώριζα, άρχισα να μαθαίνω και τους πιο μικρούς ηθοποιούς, τους καρατερίστες, αναγνώριζα τη μουσική καθώς ήξερα όλη τη δημοφιλή μουσική, γιατί η Ρίτα κι εγώ καθόμασταν και ακούγαμε μαζί ραδιόφωνο ατελείωτες ώρες. Ακούγαμε το *Make Believe Ballroom*, το *Your Hit Parade*. Εκείνο τον καιρό, το ραδιόφωνο ήταν ανοιχτό από τη στιγμή που ξυπνούσες μέχρι να πας για ύπνο. Μουσική, ειδήσεις, και τι μουσική!

Η δημοφιλής μουσική της εποχής ήταν Κόουλ Πόρτερ, Ρότζερς και Χαρτ, Ίρβινγκ Μπερλίν, Τζερόμ Κερν, Τζορτζ Γκέρσουϊν, Μπένι Γκούντμαν, Μπίλι Χόλιντεϊ, Άρτι Σόου, Τόμι Ντόρσεϊ. Να με, λοιπόν, κατακλυσμένος με όλη αυτή την τόσο ωραία μουσική και με τις ταινίες. Αρχικά, μια διπλή

προβολή την εβδομάδα, και μετά, όσο κυλούσαν τα χρόνια, να πηγαίνω όλο και πιο συχνά. Ω, τι έξαψη να μπαίνεις στο Midwood τα πρωινά του Σαββάτου, ενώ τα φώτα της αίθουσας ήταν ακόμη αναμμένα, κι ένα μικρό πλήθος θεατών να αγοράζουν τα ζαχαρωτά τους και να κάνουν ουρά ενώ έπαιζε κάποιος δημοφιλής δίσκος, ώστε να μην ξεγεγηθούν πολύ αυτοί που είχαν καθίσει πια στις θέσεις τους ώσπου ν' αρχίσουν να χαμηλώνουν τα φώτα. Το "I'll Get By" – του Χάρι Τζέιμς. Τα σκίαστρα στις απλίες ήταν κόκκινα, τα φωτιστικά ήταν από χρυσαφένιο μπρούντζο, τα χαλιά κόκκινα κι αυτά. Επιτέλους, έσβησαν τα φώτα κι άνοιγε η αυλαία και η ασημένια οθόνη φωτιζόταν μ' ένα λογότυπο που έφερε σιελόρροια στην καρδιά, αν μου επιτρέπεται να ανακατέψω τις μεταφορές μου, με παβλοφική αδημονία. Τις έβλεπα όλες, κάθε κωμωδία, κάθε καουμπόικη ταινία, κάθε αισθηματική ιστορία, κάθε πειρατική περιπέτεια, κάθε πολεμικό φιλμ. Πολλές δεκαετίες μετά, όταν στεκόμουν με τον Ντικ Κάβεντ σ' έναν δρόμο όπου δέσποζε ένα άλλοτε μεγαλειώδες κινηματοθέατρο ενώ τώρα ήταν ένα άδειο οικοπέδο, κοιτάζαμε και οι δύο το οικοδομικό κενό και θυμόμασταν πως στη μέση εκείνου του οικοπέδου καθόμασταν κάποτε και μεταφερόμασταν μαγικά σε ξένες πολιτείες γεμάτες ίντριγκες, σε ερήμους με ρομαντικούς Βεδουΐνους, σε πλοία, σε χαρακώματα, σε παλάτια, σε καταυλισμούς Ινδιάνων. Σε λίγο, τώρα που έχει κατεδαφιστεί το *Μπαρ του Ρικ* από την *Καζαμπλάνκα*, μια πολυκατοικία θα εγερθεί εκεί.

Όταν ήμουν μικρό αγόρι, οι αγαπημένες μου ταινίες ήταν αυτές που ονόμαζα κωμωδίες της σαμπάνιας. Μου άρεσαν οι ιστορίες που διαδραματιζόνταν σε ρετιρέ όπου ο ανελκυστήρας ανοίγει κατευθείαν στο διαμέρισμα και ακούγονται οι φελλοί, όπου μειλίχιοι άντρες που μιλούσαν πολύ έξυπνα ερωτοτροπούσαν ρομαντικά με όμορφες γυναίκες που ραχάτευαν νοχελικά στο σπίτι, φορώντας κάτι που ενδεχομένως σήμερα φοριέται σε γαμήλιες τελετές στα Ανάκτορα του Μπάκιγχαμ.

Αυτά τα διαμερίσματα ήταν μεγάλα, συνήθως μεζονέτες, με πολύ λευκό χώρο. Μόλις έμπαινε κάποιος ή επισκέπτης κάποιου σχεδόν πάντα κατευθυνόταν μεμιάς προς ένα μικρό προσιτό μπαρ για να σερβιριστεί ποτό από καράφα. Οι πάντες έπιναν όλη την ώρα και κανένας δεν αναγούλιαζε. Και κανένας δεν είχε καρκίνο και το ρετιρέ δεν έσταζε, και όταν χτυπούσε το τηλέφωνο μες στα μεσάνυχτα οι άνθρωποι από την Παρκ ή την Πέμπτη Λεωφόρο δεν ήταν αναγκασμένοι, όπως η μητέρα μου, να συρθούν από το κρεβάτι και να κοπανήσουν τα γόνατά τους ψάχνοντας ψηλαφητά μες στη σκοτεινιά για να βρουν τη μία και μοναδική μαύρη συσκευή και ν' ακούσουν ίσως ότι τα κακάρωσε κάποιος συγγενής. Όχι. Η Χέμπμπορν ή ο Τρέισι ή ο

Κάρι Γκραντ ή η Μίρνα Λόι απλώς σήκωναν το τηλέφωνο στο κομοδίνο κάτω ίντσες από κει όπου κοιμούνταν, και το τηλέφωνο ήταν συνήθως λευκό και τα νέα δεν είχαν να κάνουν με καμιά μετάσταση ή καμιά θρόμβωση στεφανιαίας από χρόνια θανάσιμης κατανάλωσης κακής ποιότητας κρέατος, αλλά ως επί το πλείστον με επιλύσιμους γρίφους όπως «Πώς; Τι θες να πεις δεν είμαστε νόμιμα παντρεμένοι!»»

Φανταστείτε να σκάει ο τζιτζικας μια καλοκαιρινή μέρα στο Φλάτμπους. Ο υδράργυρος χτυπάει κόκκινο και η υγρασία είναι αποπνικτική. Δεν υπάρχει κλιματισμός, εκτός κι αν μπεις σ' έναν κινηματογράφο. Τρως τα πρωινά βραστά αυγά σου σε ένα φλιτζανάκι του καφέ, σε μια μικροσκοπική κουζίνα με λινοτάπητα στο πάτωμα και μ' ένα τραπέζι στρωμένο με λαδόπανο. Το ραδιόφωνο παίζει το “Milkman Keep Those Bottles Quiet” ή το “Tess’s Torch Song”. Οι γονείς σου κάνουν ακόμη μία από κείνες τις ανόητες «συζητήσεις», όπως τις έλεγε η μητέρα μου, που σταματούσαν λίγο προτού αρχίσουν να πυροβολούνται. Ή εκείνη έριξε ξινή κρέμα στο καινούργιο του πουκάμισο ή εκείνος την ντρόπιασε με το να παρκάρει το ταξί του έξω από το σπίτι μας. Ο διάολος να μας πάρει αν οι γείτονες ανακαλύψουν ότι είναι παντρεμένη μ' έναν ταρίφα κι όχι μ' έναν ανώτατο δικαστικό. Ο πατέρας μου δεν έπαψε ποτέ να μου λέει πως πήρε κάποτε στο ταξί του τον Μπέιμπ Ρουθ. «Μου έδωσε ξεφτίλα φιλοδώρημα», ήταν όλο κι όλο που θυμόταν από τον Σουλτάνο των Βολών. Το σκέφτηκα αυτό ύστερα από χρόνια, όταν δούλευα σαν κωμικός στο *Blue Angel* και ο Σόνι, ο πορτιέρης, έριξε ένα θάψιμο στον Μπίλι Ρόουζ, τον πλούσιο τύπο του Μπρόντγουεϊ που του άρεσε να το παίζει χουβαρντάς. «Πολύ φτηνιάρης», χλεύασε ο Σόνι, που είχε μάθει να ταξινομεί τους ανθρώπους ανάλογα με τα φιλοδώρηματά τους. Πειράζω λίγο τους γονείς μου σε τούτη την ιστόρηση της ζωής μου, αλλά και οι δυο τους με προίκισαν με γνώσεις που μου έκαναν καλό μες στις δεκαετίες. Ο πατέρας μου: Όταν αγοράζεις μια εφημερίδα από το περίπτερο, ποτέ μην παίρνεις την πρώτη από πάνω. Η μητέρα μου: Η ετικέτα πάει πάντα στο πίσω μέρος του λαιμού.

Είναι λοιπόν μια καυτή μέρα του καλοκαιριού και επιστρέφεις τα μπουκάλια στο σουπερμάρκετ για να βγάλεις δύο σεντς ανά μπουκάλι και να μπορέσεις να πληρώσεις το εισιτήριο για το Midwood, το Vogue ή το Ελμ, τους τρεις πλησιέστερους κινηματογράφους. Τρεις χιλιάδες μίλια μακριά, στην Ευρώπη, Εβραίοι πυροβολούνται και στέλνονται στους θαλάμους αερίων χωρίς βάσιμο λόγο από συνηθισμένους Γερμανούς που το κάνουν με μεγάλη απόλαυση και δε ζορίζονται να βρουν κρεμάστρες σ' όλη την ήπειρο. Ιδρώνεις διαβαίνοντας τη Λεωφόρο Κόνι Άιλαντ, μια άσχημη λεωφόρο,

γεμάτη με μάντρες μεταχειρισμένων αυτοκινήτων, ώσπου φτάνει στα μάτια σου η συναρπαστική μαρκίζα. Ο ήλιος είναι τώρα ψηλά και είναι βάνουσος. Τα τρόλεϊ κάνουν σαματά, τα αμάξια κορνάρουν, δύο άντρες είναι πιασμένοι σε μια βλακώδη χορογραφία της εξαλλοσύνης του δρόμου και ουρλιάζουν και αρχίζουν να πλακώνονται. Ο πιο μικρόσωμος και πιο αδύναμος τρέχει να πάρει τον γρούλο του αμαξιού του. Αγοράζεις το εισιτήριό σου, μπαίνεις, και ξαφνικά η τραχιά κάψα και το ηλιόφωτο χάνονται και βρίσκονται σε μια δροσερή, σκοτεινή, εναλλακτική πραγματικότητα. Ναι, εντάξει, είναι μόνο εικόνες – αλλά τι εικόνες! Η ταξιθέτρια, μια ηλικιωμένη κυρία ντυμένη στα άσπρα, σε οδηγεί στη θέση σου με τον φακό της. Έχεις ξοδέψει και το τελευταίο σου κέρμα των πέντε σεντς για κάποια γλυκίσματα που φέρουν το φανταστικό όνομα Ζελεδάκια ή Χαχανάκια. Και τώρα έχεις σηκώσει το βλέμμα στην οθόνη και με τη μουσική του Κόουλ Πόρτερ ή τις ανείπωτα όμορφες μελωδίες του Ίρβινγκ Μπερλίν εμφανίζεται ο ουρανός του Μανχάταν. Είμαι σε καλά χέρια. Θα δω μια ιστορία με τύπους που φοράνε φόρμα και ξυπνάνε νωρίς για να αρμέξουν γελάδες και που ο σκοπός τους στη ζωή είναι να κερδίσουν μια κορδέλα στη ζωοπανήγυρη της πολιτείας ή να εκπαιδεύσουν το άλογό τους έτσι ώστε να υπερβεί ποικίλες ιππικές δυσκολίες και να βγει πρώτο στην ντόπια αρματοδρομία. Και ευτυχώς, κανένα σκυλί δε θα χρειαστεί να σώσει κάποιον και κανένας τύπος με ένρινη φωνή δε θα χάσει το δάχτυλό του στο πεταχτό του αυτί για να βγάλει τα λερά περιεχόμενά του, και σε κανενός παιδιού που αποκοιμήθηκε καθώς φαρεύει δε θα δέσουν ένα κορδόνι στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού του.

Έως και σήμερα, εάν το πρώτο πλάνο μιας ταινίας είναι ένα κοντινό σε μια σημαία που πέφτει και η εν λόγω σημαία είναι στο ταξίμετρο ενός ταξί, μένω. Εάν είναι σε ένα γραμματοκιβώτιο, σηκώνομαι και φεύγω. Όχι, οι ήρωές μου θα ξυπνήσουν και οι κουρτίνες στο υπνοδωμάτιό τους θα ανοίξουν και θα αποκαλύψουν τη Νέα Υόρκη με τα ψηλά της κτίρια και όλες τις συναρπαστικές δυνατότητες εκεί έξω, και οι ηθοποιοί μου τρώνε είτε στο κρεβάτι από έναν δίσκο που διαθέτει και βάση για την πρωινή εφημερίδα – ή σε ένα τραπέζι με λινές πετσέτες και ασημένια σκεύη και το αυγό του τύπου βρίσκεται σε αυγουλιέρα, κι έτσι δεν έχει παρά να χτυπήσει απαλά με το κουταλάκι του το τσόφλι και να απολαύσει τον κρόκο, και στην εφημερίδα δε θα υπάρχουν ειδήσεις από στρατόπεδα συγκέντρωσης, μονάχα ίσως ένα πρωτοσέλιδο που δείχνει μια κουκλάρα μ' έναν άλλο τύπο που κάνει έξαλλο τον Φρεντ Αστέρ γιατί την αγαπάει. Ή, αν πρόκειται για το πρόγευμα ενός παντρεμένου ζευγαριού, νοιάζονται αληθινά ο ένας για τον άλλον ύστερα από τόσα και τόσα χρόνια μαζί, κι αυτή δεν τον ζαλίζει

με τα ψεγάδια του, κι αυτός δεν τη λέει χαζοβιόλα. Κι όταν τελειώνει αυτή η ταινία, η επόμενη είναι ένα αστυνομικό, όπου κάποιος σκληροτράχηλος ντετέκτιβ λύνει ό,τι πρόβλημα μπορείς να διανοηθείς, ρίχνοντας με μια γερή μπουνιά σ' ένα σαγόκι και φεύγοντας μετά με μια σαντουιτσάρα που όμοιά της δεν έχω δει ούτε στο κυλικείο του σχολείου ούτε σε γάμους, κηδείες, ή τελετές ενηλικίωσης όπου έχω παραστεί. Εδώ που τα λέμε, δεν έχω παραστεί ποτέ σε κηδεία: πάντα έκανα λούφα απέναντι στην πραγματικότητα. Η πρώτη και μοναδική σορός που έχω δει είναι αυτή του Θελόγιου Μονκ, όταν σταμάτησα καθώς πηγαίναμε να φάμε στις *Ελέιν* για να τον δω, αποτίοντας φόρο τιμής, όπως τον είχαν σε ανοιχτό φέρετρο σε ένα γραφείο κηδειών στην Τρίτη Λεωφόρο. Πήρα και τη Μία Φάρουο μαζί μου: ήταν τον πρώτο καιρό που βλέπομασταν, και ήταν ευγενική αλλά μάλλον αναστατωμένη και θα πρέπει να κατάλαβε ότι άρχιζε μια σχέση με τον λάθος ονειροπόλο, αλλά όλη η παραφροσύνη θα έρθει αργότερα.

Τελειώνει λοιπόν και η δεύτερη ταινία και φεύγω από τη βολική, σκοτεινή μαγεία του κινηματογράφου και ξαναμπαίνω στη Λεωφόρο Κόνι Άιλαντ, στον ήλιο, στην κυκλοφορία, πίσω πάλι στο ελεεινό διαμέρισμα της Λεωφόρου Τζέι. Ξανά στις αρπάγες του νούμερο ένα εχθρού μου, της πραγματικότητας. Στην ταινία μου *Ο Υπναράς*, μέσα σε μια κωμική σεκάνς, με μια διαδικασία στρέβλωσης του νου φαντάζομαι ότι είμαι η Μπλανς Ντιμπούα στο *Λεωφορείο ο Πόθος*. Μιλάω με θηλυκή, νότια προφορά και προσπαθώ να κάνω αστεία τη σεκάνς ενώ η Ντάιαν Κίτον κάνει τέλεια τον Μάρλον Μπράντο. Η Κίτον είναι ο άνθρωπος που παραπονιέται: «Αχ, δεν μπορώ να το κάνω, δεν μπορώ να μιμηθώ τον Μάρλον Μπράντο». Σαν τα κορίτσια στο σχολείο που σου λένε πόσο χάλια έγραψαν στο διαγώνισμα και βγαίνουν τ' αποτελέσματα κι έχουν πάρει άριστα. Φυσικά, ο δικός της Μπράντο είναι καλύτερος απ' τη δική μου Μπλανς, αλλά αυτό που θέλω να πω εδώ είναι ότι στην πραγματική ζωή είμαι η Μπλανς. Λέει η Μπλανς: «Δε θέλω την πραγματικότητα, θέλω τη μαγεία». Κι εγώ ανέκαθεν απεχθανόμουν την πραγματικότητα, ανέκαθεν λαχταρούσα διακαώς τη μαγεία. Προσπάθησα να γίνω μαθητευόμενος μάγος, θαυματοποιός, αλλά διαπίστωσα ότι μονάχα τραπουλόχαρτα και κέρματα μπορούσα να χειριστώ και όχι το σύμπαν.

Κι έτσι, χάρη στην ξαδέλφη μου τη Ρίτα, μυήθηκα στις ταινίες, στους κινηματογραφικούς αστέρες, στο Χόλιγουντ με την πατριωτική του ηθική και τα ως εκ θαύματος φινάλε του· κι ενώ απόδιωχνα στιδήποτε πάσχιζε να με διδάξει ο οποιοσδήποτε, από τους γονείς μου μέχρι τις δασκάλες ισπανικών κι ας έκανα δύο χρόνια μαθήματα, το Χόλιγουντ με κέρδισε. Τα

περιοδικά, το *Modern Screen*, το *Photoplay*. Ο Μπόγκαρτ, ο Κάγκνεϊ, ο Έντουαρντ Τζι Ρόμπινσον, η Ρίτα Χέιγουορθ – το σύμπαν του σελιλόιντ ήταν ό,τι διδάχθηκα. Αυτό που είναι πιο μεγάλο από τη ζωή, το υπερφυσικό, το ψεύτικα μεγαλοπρεπές, και δε μετανιώνω ούτε για ένα καρτέ που είδα. Αν με ρωτάτε ποιος χαρακτήρας στα φιλμ μου είναι πιο όμοιος μ' εμένα, δεν έχετε παρά να δείτε τη Σεσίλια στο *Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου*.

Πού είχαμε μείνει; Α ναι, γεννήθηκα. Οπωσδήποτε γεννήθηκα, και το θέτω έτσι μια και σημειώθηκαν τρεις περιπτώσεις να μην υπάρξω στη ζωή. Η πρώτη, όταν ο πατέρας μου ήταν ο ένας από τους τρεις μοναδικούς κολυμβητές που κατάφεραν να αντέξουν μες στην παγωμένη θάλασσα και να φτάσουν στην ακτή όταν βυθίστηκε το σκάφος τους. Η δεύτερη έχει πάλι να κάνει με τον πατέρα μου, αλλά δεν είναι τόσο ηρωική. Ήταν σε ένα οικογενειακό πάρτι με τη μητέρα μου, τότε αρραβωνιαστικιά του. Όλοι οι παρευρισκόμενοι ήταν συγγενείς της μητέρας μου. Όλοι τους αξιοπρεπείς, φωνακλάδες Εβραίοι με τον αυτοσχέδιο τρόπο ζωής τους. Παράδειγμα για το στυλ τους: είχαμε έναν συγγενή ονόματι Φιλ Βάσερμαν, στον οποίο θα επιστρέψω σε λίγο μια και ήταν μεγάλος στυλοβάτης στην καριέρα μου τα μετέπειτα χρόνια. Αλλά υπήρχε κι άλλος ένας συγγενής που επίσης λεγόταν Φιλ Βάσερμαν, εξίσου σημαίνον μέλος της οικογένειας και που πάντα τον αποκαλούσαν «ο άλλος Φιλ Βάσερμαν». Οπότε στις συζητήσεις περί Φιλ Βάσερμαν, όφειλε κανείς να συγκεκριμενοποιήσει σε ποιον από τους δύο αναφερόταν και το έκανε λέγοντας: «Περπατούσα στο Μανχάταν κι έπεσα πάνω στον άλλο Φιλ Βάσερμαν». Ή «Πρέπει να πάω να πάρω ένα δώρο για τον άλλο Φιλ Βάσερμαν». Όταν ήμουν παιδί αναρωτιόμουν εάν, όταν τηλεφωνούσε, άρχιζε λέγοντας: «Γεια, εδώ ο άλλος Φιλ Βάσερμαν». Ή αν έλεγε η γυναίκα του: «Από δω ο άντρας μου, ο άλλος Φιλ Βάσερμαν». Ή αν στον τάφο του λέει: «Ενθάδε κείται ο άλλος Φιλ Βάσερμαν». Όσο μπαχατέλα κι αν ήταν, το σύστημα έπιανε.

Τέλος πάντων, είναι στο πάρτι, και μια ξαδέλφη επιδεικνύει το καινούργιο της διαμαντένιο δαχτυλίδι. Πολλά *ωωω* και *ααα* για το μέγεθός του και την ομορφιά του, αν και είμαι σίγουρος ότι δεν έπιανε μία μπροστά στο Διαμάντι Χόουπ. Στο μεταξύ, μία ώρα μετά το διαμάντι έχει χαθεί και πέφτει πανικός. Κανείς δεν μπορεί να βρει το πολύτιμο κόσμημα. Δεν ξέρω πώς λύθηκε το μυστήριο, πάντως αποκαλύφθηκε ότι το είχε κλέψει ο πατέρας μου. Φαντάζεστε λοιπόν τη σαστιμάρα. Μάτια γουρλωμένα, χέρια να χτυπάνε στο κεφάλι όπως στο θέατρο Γίντις, όλοι να φωνάζουν «Ω βάι βάι», ενώ παρατάνε τα ποτήρια με το γλυκό κρασί κι εγκαταλείπουν μισομασημένα τα μπουτάκια του κοτόπουλου. Φυσικά, η μητέρα μου κατέρρευσε και

εκείνη τη νύχτα διαλύθηκε ο αρραβώνας. Και πάλι κινδυνεύει η γέννησή μου. Μονάχα η γοητεία και η μειλιχσιότητα του πατέρα του πατέρα μου που κάθισε και τα είπε με τον πατέρα της μητέρας μου εξομάλυνε την κρίση. Ο πατέρας του πατέρα μου έδωσε την υπόσχεση ότι αυτός ο βλαμμένος παλιοκλεφταράς γιος του δε θα ξανακάνει ποτέ τέτοιο πράγμα και ότι θα παρατήρει τις κομπίνες, θα σταματήσει τα στοιχήματα για τη μαφία και θα μπει στον ίδιο δρόμο. Και μετά, βοήθησε κάπως τον πατέρα μου ν' αγοράσει ένα ξεπεσμένο παντοπωλείο στη Λεωφόρο Φλάτμπους, και, με κάποιον προσεκτικό σχεδιασμό και σκληρή δουλειά, ο πατέρας μου κατάφερε να διπλασιάσει τη χασούρα σε χρόνο μηδέν. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι ο μπαμπάς δεν είχε καμία έφεση να στηρίξει μια οικογένεια, ένα θέμα τόσο έντονων συζητήσεων μες στα χρόνια, που έκανε τον πατέρα μου ένα σωρό φορές να βάλει, έξαλλος από θυμό, τα πράγματά του σε μια βαλίτσα και μετά να τα ξαναβγάλει και να πέσει για ύπνο.

Το τρίτο μου παρά τρίχα αντάμωμα με την ανυπαρξία ήρθε λίγο μετά τη γέννηση. Αν μη τι άλλο βρισκόμουν στην ύπαρξη μια χαρά. Η μητέρα μου, που όπως σας είπα ήταν υποχρεωμένη να δουλεύει για να βγαίνει κάνα φράγκο πέρα από τις διόλου επικερδείς επιχειρήσεις του πατέρα μου, αναγκαζόταν να με αφήσει σε οικιακές βοηθούς. Αυτές ήταν άγνωστες νέες γυναίκες, συχνά άλλη τη μία μέρα κι άλλη την άλλη, ανάλογα με το ποια έστελνε το πρακτορείο. Η μητέρα μου τις ενημέρωνε για το πού βρίσκεται το μουρουνέλαιο, για το ότι έπινα μόνο σοκολατούχο γάλα, και για το ότι, όσο χαριτωμένος κι αν έδειχνα, να μην εμπιστεύονται το τσογλανάκι. Καθόμουν σε μια ψηλή καρέκλα και ήμουν πάντα στενοχωρημένος όταν έφευγε, αν και, μέχρι και σήμερα, δεν ξέρω το γιατί, καθότι ήταν τόσο κακός μπελάς, διόλου διασκεδαστική μητέρα σαν την Μπίλι Μπερκ ή τη Σπρινγκ Μπάινγκτον. Όπως και να 'χει, το να είμαι μόνος με μια άγνωστη κάθε μέρα θα μπορούσε να αποβεί μοιραίο, και μάλιστα μία απ' τις οικιακές βοηθούς με τύλιξε σε μια κουβέρτα και μου είπε τι απλό κι εύκολο θα της ήταν να με πνίξει και μετά να πετάξει την κουβέρτα, μ' εμένα νεκρό μέσα της, στον σκουπιδοτενεκέ. Ζεσταινόμουν τρομερά και ασφυκτιούσα στην κουβέρτα. Ευτυχώς για μένα, η οικιακή βοηθός ανήκε στην κατηγορία των τρελών που δεν ξεσπάνε δολοφονικά, κι όχι σ' αυτές που καταλήγουν με την πορτοκαλί φόρμα των κατάδικων στη φυλακή, αφού σταμάτησαν να παίρνουν τα αντιψυχωσικά τους.

Όπως λέω, ήμουν τυχερός, κι αυτή η καλή τύχη με έχει ακολουθήσει όλες τις μέρες της ζωής μου. Δεν μπορεί πάντως να υπερεκτιμηθεί η δραστηριότητά της. Οι άνθρωποι θα δείξουν την καριέρα μου και θα πουν ότι δεν

μπορεί να είναι όλα τύχη, αλλά δε συνειδητοποιούν πόσο μεγάλο μέρος της ήταν οι ριζιές των ζαριών και τίποτα περισσότερο.

Έτσι λοιπόν, ενώ η είσοδός μου στον κόσμο απειλήθηκε και η αρχική μου ύπαρξη ήταν επισφαλής, έφτασα ζωντανός στη Δέκατη Τέταρτη Οδό δεξιά στη Λεωφόρο Τζέι, στο Μπρούκλιν. Και ενώ δε διατηρώ πολλές αναμνήσεις από κείνα τα πρώτα χρόνια, εκτός από το ότι έπινα ένα ποτήρι γάλα αρμεγμένο κατευθείαν απ' το μαστάρι μιας γελάδας (κάτι που υποτίθεται ότι θα με ενθουσίαζε αν και εγώ το έβρισκα ζεστό και αηδιαστικό), και το ότι ξέκοβα από τη μητέρα μου σε κάποια ταινία του Ντίονεϊ κι έτρεχα στον διάδρομο για να πάω ν' αγγίξω την οθόνη, δεν έχω άλλες ανιαρές ιστορίες που ν' αξίζει να σας διηγηθώ. Α ναι, ήταν λες κι είχα γεννηθεί παρανοϊκός. Θυμάμαι την πρώτη μου κατοικία, ένα διαμέρισμα που μοιράζονταν οι γονείς μου με τον θείο Έιμπ και τη θεία Σείλ, την αδελφή της μητέρας μου. Θυμάμαι ότι πίστευα πως όλοι οι άλλοι άνθρωποι στον κόσμο, μαζί και η μητέρα μου κι ο πατέρας μου και η θεία και ο θεός μου, ήταν εξωγήινοι από έναν άλλο πλανήτη, και κάποια στιγμή θα έβγαζαν τις μάσκες και θα αποκάλυπταν τα πραγματικά, τερατώδη πρόσωπά τους και θα με έκαναν κομμάτια με μπαλάδες. Γιατί είχα μια τέτοια τρομερή φαντασίωση, ιδέα δεν έχω. Οι γονείς μου και οι θείες και ο θεός μου ήταν, όπως είπα, καλοί και στοργικοί απέναντί μου.

Αρχικά ζούσαμε σε μια θαυμάσια γειτονιά που την εκτίμησα μονάχα αφότου χάθηκε. Ήταν η Λεωφόρος Τζέι, ένας εμπορικός δρόμος, που δεν ήταν τίποτα σπουδαίο τότε αλλά τώρα μου φαίνεται παράδεισος. Είχε θαυμάσια ζαχαροπλαστεία, ντελικατέσεν με ζουμερά κρεατικά, παιχνιδάδικα, ένα κατάστημα με είδη κιγκαλερίας, εξαίσια κινέζικα εστιατόρια, ένα σφαιριστήριο, μια βιβλιοθήκη. Υπήρχαν πάμπολλα μαγαζιά που πουλούσαν ρουχισμό και φρεσκοψημένα κέικ και ψωμί και, φυσικά, η κυρά που πουλούσε τουρσιά, ένα φοβερό πλάσμα που καθόταν σαν μινώταυρος δίπλα σε ένα μεγάλο βαρέλι με τουρσιά. Της έδινες πέντε σεντς κι αυτή βουτούσε τη χερούκλα της στο βαρέλι κι έβρισκε ένα τουρσί στο μέγεθος μεγάλου κέρματος και σου το έδινε, και ύστερα από δεκαετίες που βουτούσε το χέρι της στην άλμη όλη μέρα, κάθε μέρα, το χέρι της είχε γίνει πίκλα. Παιδί σαν ήμουν αναρωτιόμουν πόσα γαλόνια λουσιόν Jergens θα χρειάζονταν για να κάνει πάλι φυσιολογικό εκείνο το χέρι. Και βέβαια υπήρχε το Midwood, ο κινηματογράφος, όπου ζούσα ουσιαστικά. Τι ωραία ήταν εκείνο τον καιρό, σ' αυτή την κούτσινη γειτονιά μου, το ότι υπήρχαν αναρίθμητοι κινηματογράφοι όπου μπορούσες να πας με τα πόδια, και όλοι τους να έχουν διπλή προβολή. Οι πιο φτωχικοί πρόβαλλαν δύο ταινίες, πέντε κινούμενα σχέδια,

μια εβδομαδιαία σειρά σαν τον Μπάτμαν, και μια μικρού μήκους κωμωδία άλλοτε με τον Ρόμπερτ Μπέντλεϊ κι άλλοτε με ήρωα τον Τζο ΜακΝτόακς.

Δυστυχώς, καιμιά φορά πρόβαλλαν ταξιδιωτικά φιλμ, όπου ο κύριος Φιτζέραλντ μάς πήγαινε σε μέρη όπως η Κεϋλάνη ή η Ιάβα, η χώρα η λησμονημένη από τον χρόνο, είτε θέλαμε να πάμε εκεί είτε όχι. Καιμιά φορά γινόταν κλήρωση και κέρδιζες ένα βραβείο, ίσως ένα πιστόλι από χαρτόνι που έκανε μεγάλο κρότο όταν το τίναζες κατά μπρος, αλλά εδώ είναι το άπαιχτο – για όλα αυτά πλήρωνες στην είσοδο δώδεκα σεντς. Αυτό όταν ήμουν μικρός. Όχι τόσο μικρός πάντως ώστε να μην μπορώ να πάω στον κινηματογράφο. Το εισιτήριο στους καλούς κινηματογράφους ήταν είκοσι σεντς, μετά είκοσι πέντε σεντς, μετά τριάντα πέντε σεντς. Όταν έφτασε τα πενήντα πέντε σεντς, η γειτονιά ξεσηκώθηκε σαν το πλήρωμα στο *Ποτέμκιν*. Κάποιος μου είπε ότι σε κάποιους κινηματογράφους τώρα μπορεί να φτάνει τα είκοσι δολάρια. Έχεις ιδέα πόσα άδεια μπουκάλια πρέπει να επιστρέψεις για να πιάσεις είκοσι δολάρια;

Υπήρχαν κινηματογράφοι σε κάθε γωνία και δεν περνούσε μέρα χωρίς να υπάρχει κάτι που άξιζε να δεις – αν σου κάνουν έργα όπως τα *Crime Doctor* και *The Whistler*. Εμένα μου άρεσαν όλα. Και μια μέρα άλλαξε η ζωή μου, όταν ο πατέρας μου με πήρε μαζί του στο Μανχάταν για να την περάσουμε φίνα, όπως θα λέγαμε σήμερα, αν και πιθανόν πήγαινε εκεί για να ξεπληρώσει τίποτα στοιχηματζήδες. Ήμουν κοντά εφτά χρόνων και έως τότε δεν είχα δει παρά μόνο το Μπρούκλιν.

Πήραμε τον υπόγειο σιδηρόδρομο, κατεβήκαμε στην Τάιμς Σκουέρ και ανεβήκαμε πάνω για να βγούμε στη γωνία Μπρόντγουεϊ και Τεσσαρακοστή Δεύτερη Οδός. Ήμουν εμβρόντητος. Ιδού η θέα του παιδιού: ένα εκατομμύριο άνθρωποι, πολλοί στρατιώτες και ναύτες, και πεζοναύτες. Αναρίθμητοι κινηματογράφοι στην Μπρόντγουεϊ και στις δύο μεριές της Τεσσαρακοστής Δεύτερης Οδού. Αίθουσες χορού. Στυλάτες γυναίκες, έτσι μου φαίνονταν τουλάχιστον. Μουσικοί του δρόμου. Η διαφημιστική πινακίδα των ενδυμάτων Bond, των τσιγάρων Camel με τον τύπο που κάνει μεγάλα δαχτυλίδια καπνού. Αφυδατωμένοι τύποι που αγορεύουν ωρουόμενοι σ' ένα συναγμένο πλήθος ότι η συντέλεια του κόσμου θα γίνει την ερχόμενη Πέμπτη. (Λες να ξέρουν κάτι;) Ω, και πώς χορεύουν στον αέρα αυτές οι κούκλες δίχως σπάγγο; Στην Τεσσαρακοστή Δεύτερη Οδό υπήρχε η Ταινία του Γέλιου, με τους παραμορφωτικούς καθρέφτες απ' έξω (που οφείλω να πω ότι δεν κατάφεραν να με διασκεδάσουν ακόμη και στα εφτά μου), και μετά το Μουσείο των Ψύλλων του Χάμπερτ που κανχιόταν για έναν ερμαφρόδιτο, ό,τι στο καλό κι αν ήταν αυτό. Σταθήκαμε για λίγο εκεί για να πυροβο-

λήσει ο πατέρας μου με καρραμπίνες των 22 και να σβήσει όλα τα κεριά, και να φάει πέντε δολάρια σε σφαίρες.

Όλα τα όπλα άρεσαν στον πατέρα μου, όλα. Δεν μπορούσε να αντισταθεί στον πειρασμό ενός σκοπευτηρίου, και τότε όλα τα σκοπευτήρια είχαν καρραμπίνες και αληθινά πυρομαχικά. Αργότερα, ο πατέρας μου έβγαλε άδεια οπλοφορίας για ένα πιστόλι, με τη δικαιολογία ότι χρειαζόταν ένα όπλο γιατί μετέφερε κοσμήματα. Εκείνα τα χρόνια πράγματι διακινούσε κοσμήματα και ερχόταν στο σπίτι αργά το βράδυ γιατί δούλευε και ως σερβιτόρος νυχτερινή βάρδια. Δε χρειαζόταν όπλο και τελικά τράβηξε το πιστόλι μόνο δύο φορές: μία, για να πετάξει έξω από ένα λεωφορείο έναν ταραξία· και μία, όταν ήταν μόνος στον υπόγειο σιδηρόδρομο και αντιμέτωπος με τέσσερις άντρες, το έβγαλε και έριξε μία σφαίρα μες στη μαύρη σήραγγα. Έκαναν μεταβολή και το έβαλαν στα πόδια. Δεν του είχαν επιτεθεί, αλλά ο πατέρας μου διαισθάνθηκε ότι θα το έκαναν, και έτσι ήξερε ότι ήταν τέσσερις κουρείς – και άρα καλά έκανε και τους κοψοχόλιασε.

Κι έτσι βαδίζαμε στην Μπρόντγουεϊ και περνούσαμε από τον έναν κινηματογράφο στον άλλο και από το ένα εστιατόριο στο άλλο· το *McGinnis's*, το *Roth's*, το *Jack Dempsey's*, το *Turf*, και τέλος το *Lindy's*. Πήγαμε σε διάφορα καταστήματα παιχνιδιών με κερματοδέκτες, φάγαμε λουκάνικα, ήπιαμε πίνα κολάδα, είδαμε μάλλον και καμιά ταινία. Ήμουν πολύ μικρός, δεν μπορώ να θυμηθώ στα σίγουρα, θυμάμαι μονάχα ότι ένιωσα πάραυτα πάθος για το Μανχάταν, και με τα χρόνια δε χάνω ευκαιρία να ξαναγυρίσω εκεί. Δεν έχω άλλες ευδαίμονες αναμνήσεις πέρα από το να κάνω σκασιαρχείο, να παίρνω το τρένο στη Λεωφόρο Τζέι στο Μπρούκλιν, να πηγαίνω στο κέντρο της πόλης, να αγοράζω εφημερίδα, να χώνομαι στο σελφ-σέρβις φαγάδικο, να χλαπακιάζω κερασόπιτες και καφέδες, και να διαβάζω Τζίμι Κάνον. Μετά, άνοιγε το Paramount και πρόφταινα την προβολή και την παράσταση, καθώς ανέκαθεν μου άρεσε η κωμωδία. Θυμάμαι ότι πήγα στο Roxxy όταν έπαιζε εκεί η μπάντα του Ντιουκ Έλινγκτον, και όταν τελείωσε η ταινία και σηκώθηκαν να παίξουν οι μουσικοί το “Take the A Train” τρελάθηκα από ενθουσιασμό. Από τότε, δε χάνω καμιά ταινία που έχει σκηνηκό τη Νέα Υόρκη. Πόσες φορές δεν κάθισα συνεπαρμένος βλέποντας κάποια κουκλάρα με μακριές γάμπες να επιστρέφει στο σπίτι της από ένα νυχτερινό κέντρο στο Μανχάταν, να τινάζει πάνω από τον ώμο της ένα πελώριο γουναρικό καθώς μπαίνει στη χλιδάτη είσοδο μιας πολυκατοικίας της Πέμπτης Λεωφόρου και να μην πέφτει στο κρεβάτι παρά με το χάραμα και την αργή μελωδία του “Out of Nowhere”;

Κάθε φορά που επέστρεφα στο Μπρούκλιν ήθελα να ζήσω στην πόλη της άλλης όχθης του ποταμού. Λαχταρούσα για την ημέρα που θα μπορούσα να μπω σ' ένα μπαρ του Μανχάταν και να πω: «Το συνηθισμένο». Χρόνια αργότερα, ο Μορτ Σαλ κατέβασε την ιδέα να κάνουμε ομαδική μήνυση ενάντια στις ταινίες όπου κατέστρεψαν τη ζωή μας. Παρεκκλίνω, όμως.

Πίσω στην ιστορία μας, είμαι ακόμη στη Λεωφόρο Τζέι στο Μπρούκλιν, με τις φουφούλες μου, και επιτέλους πάω από την κούνια στο μονό κρεβάτι. Θυμάμαι έντονα αυτό το μικρό τελετουργικό πέρασμα. Ήμουν τόσο φοβητσιάρικο παιδάκι που από την πρώτη μου νύχτα στο καινούργιο μου κρεβάτι υιοθέτησα αυτό που αποκάλεσα «στάση ύπνου», μια στάση στο δεξιό πλευρό μου που μου επέτρεπε να πεταχτώ όρθιος αστραπιαία και ν' αντιδράσω έτσι κι ένας λυκάνθρωπος μου χυμούσε απ' την ντουλάπα. Κοιμόμουν έτοιμος να εκτοξευτώ από το κρεβάτι, ναι, αλλά για να κάνω τι; Καλή ερώτηση. Το ζιου-ζιτσου ήταν πολύ δημοφιλές εκείνο τον καιρό, αλλά έπρεπε να ανταλλάξεις χειραψία με τον λυκάνθρωπο προτού τον πετάξεις πάνω από τον ώμο σου. Τέλος πάντων, θα πω εδώ ότι με την ηλικία ωριμάζεις, και ότι καταλαβαίνω τώρα πόσο ανόητο ήταν όλο αυτό και πόσο πιο σοφό θα ήταν απλώς να κοιμάμαι με ένα ρόπαλο του μπείζμπολ μάρκας Louisville Slugger, έτοιμο για όλα.

Ήμουν κατακλυσμένος με ονειροπόλες φαντασιώσεις μιας σικ ζωής στο Μανχάταν – και λέω σικ, γιατί ενώ άλλα αγόρια έβλεπαν ταινίες και έβγαιναν από τον κινηματογράφο επιθυμώντας να είναι ο Τζον Γουέιν, ο Γκάρνι Κούπερ, ο Άλαν Λαντ, εγώ ταυτιζόμουν πιο πολύ με τον Ρέτζιναλντ Γκάρντινερ, τον Κλίφτον Γουέμπ, και τους πιο εξεζητημένους χαρακτήρες. Ω, και με τον Μπομπ Χόουπ έως υπερβολής: ποτέ δεν τον έχανα στις ταινίες ή στο ραδιόφωνο. Μ' άρεσε πολύ το ραδιόφωνο. Ήταν άλλη μία μορφή ευδαιμονίας, να είμαι άρρωστος ή να προσποιούμαι τον άρρωστο για να μπορώ να μείνω στο σπίτι και να τη σκαπουλάρω από το σχολείο. Το να παριστάνεις τον άρρωστο ήταν δύσκολο. Εάν δεν είχα πυρετό έπρεπε να πάω σχολείο και καθώς η μητέρα μου πάντοτε καθόταν εκεί αφού μου έχωνε το θερμομέτρο στο στόμα, ήταν σχεδόν αδύνατον να βρω ένα καλοριφέρ ή έναν αναμμένο γλόμπο για να ανεβάσω στα ύψη τον υδράργυρο δίχως να φάω καμιά κατραπακιά. Πάντως το να είσαι άρρωστος στο σπίτι: η στάση μου στο κρεβάτι, το ραδιόφωνο δίπλα μου. Οι εκπομπές *Breakfast Club*, *Helen Trent*, *Luncheon at Sardi's*, *Queen for a Day*, ο Λορέντζο Τζόουνς και η γυναίκα του η Μπελ, και ναι, ο Αντρέ Μπαρούχ πράγματι παντρεύτηκε την Μπία Γουέιν. Και αργά το απόγευμα ο *Hop Harrigan*, ο *Tom Mix*, ο *Captain Midnight* και αργότερα το βράδυ: *The Answer Man*, *Baby Snooks*,

The Lone Ranger. Φαγητό στο κρεβάτι. Ο πατέρας μου να γυρίζει απ' τη δουλειά με δέκα κόμικς, ένα δολάριο έκαναν. Το ραδιόφωνο ήταν τεράστιο μέρος της ζωής των πάντων εκείνο τον καιρό, και αναδρομικά το βρίσκω ενδιαφέρον ότι ο πατέρας μου, καίτοι ήταν τσαμπουκάς τύπος, προτιμούσε τις κωμικές εκπομπές και δεν έχανε ποτέ τον Τζακ Μπένι ή τον Τσάρλι ΜακΚάρθι ή τον ύστερο Γκράουτσο. Θα πίστευα ότι του αρέσουν οι *Gunbusters* ή ο *David Harding* ή ο *Counterspy*, αλλά όχι, άκουγε το *The Life of Riley* και το *Fibber McGee and Molly*.

Τα ρουφούσα όλα αυτά, αλλά δε μου επέτρεπε ποτέ ο οικογενειακός γιατρός μας να ακούω το *Inner Sanctum* ή οτιδήποτε άλλο θεωρείτο υπερβολικά φοβιστικό. Ο Δόκτωρ Κοέν συνέστησε στη μητέρα μου να μη μ' αφήνει να βλέπω ταινίες με το τέρας του Φράνκενσταϊν ή με τον Δράκουλα, γιατί ήμουν έντονο παιδί κι έβλεπα εφιάλτες. Η μητέρα μου αντλούσε τις συμβουλές διαπαιδαγώγησης από τον ντόπιο γενικό παθολόγο, που ακροαζόταν την καρδιά μου με το στήθοσκοπίό του, έψαυε το στήθος μου, χτυπούσε το γόνατό μου με ένα σφυράκι από καουτσούκ, άκουγε τη μαμά μου να τον διασκεδάζει με ιστορίες για το πόσο κακομαθημένο παιδάκι ήμουν, με ψυχανέλυε, έγραφε συνταγές για μουρουνέλαιο και καταπλάσματα με σινάπι, και όλα αυτά με την ευκολία ενός τηλεφωνήματος, και έναντι δύο δολαρίων. Η μητέρα μου άκουγε τη διάγνωσή του λες και την έκανε ο Αβικέννας. Αναζητούσε ιατρικές συμβουλές τόσο για σωματικά όσο και ψυχικά ζητήματα από κάθε γιατρό ή από οποιονδήποτε είχε οποιαδήποτε, έστω και μικρή, σχέση με τον κόσμο της ιατρικής. Συχνά, ζητούσε συμβουλές από τον τοπικό μας οδοντίατρο, πάνω από το αρτοπωλείο, και όχι μονάχα σχετικά με γομφίους. Και από τον φαρμακοποιό της γειτονιάς. Αν είχες τη δικαιοδοσία να γράψεις μια συνταγή ή να πουλάς τσιρότα για κάλους, θα σε άφηνε να κάνεις χειρουργική επέμβαση εγκεφάλου. Αν ήσουν κανονικός γιατρός, σε είχε για Θεό. Πρόφερε το όνομα ενός γιατρού με την ίδια ευλάβεια που άρμωζε σε ραβίνο.

Μ' άρεσε, λοιπόν, να είμαι άρρωστος και να την περνάω φίνα στο κρεβάτι, με ραδιόφωνο, κόμικς και κοτόσουπα. Εδώ οφείλω να σημειώσω ότι ένα μέρος της απρόσμενης απόλαυσης του να κρεβατώνομαι με τριάντα οχτώ και τρία πυρετό ήταν κάτι που ανέφερα και πριν μισούσα, σιχαινόμουν και περιφρονούσα το σχολείο. Τίποτα δεν υπήρχε στο 99ο Δημοτικό Σχολείο, με τις πανηλίθιες, προκατειλημμένες, οπισθοδρομικές δασκάλες του, που να μπορώ να το επαινέσω. Μιλώ για τις αρχές της δεκαετίας του 1940. Μετά τον πόλεμο, είχε καινούργιες δασκάλες που ήταν καλύτερες. Ας το θέσω κομπιά. Οι δασκάλες εκεί ήταν Ιρλανδέζες με μπλε μαλλιά σαν

κι αυτές που ο υπεύθυνος για το καστ μιας ταινίας θα ήθελε για αυστηρές, βάνουσες καλόγριες. Μ' έσυρε στις σκάλες η δεσποινίς Ριντ, η υποδιευθύντρια, που να σαπίσει στο «ίνταφος». Έτσι το πρόφερε ενόσω εγώ στεκόμουν σούζα – «Τα σκουλήκια κάνουν καλό στο ίνταφος». Έδαφος το λένε, παλιοχοντρέλα, ήθελα να της πω και να τη θάψω ευχαρίστως κάτω από δαύτο.

Οι ελάχιστοι άρρενες δάσκαλοι ήταν πιο χαλαροί προοδευτικοί Εβραίοι. Σ' έναν από τους καλύτερους έδωσαν τα παπούτσια στο χέρι γιατί παραίτηταν προοδευτικές οι ιδέες του. Σε μια εκδήλωση που την έλεγαν Τραγουδισμα, όπου κάθε τάξη διάλεγε ένα τραγούδι, το τραγουδούσε και το ανέβαζε στο αμφιθέατρο, αυτός διάλεξε ένα από τις αρχές του αιώνα που λεγόταν “Boops-a-Daisy”, που πήγαινε έτσι: «Χεράκια» (οι χορευτές αγγίζονται τα χέρια), «γωνατάκια» (οι χορευτές χτυπάνε τα γόνατα) και “Boops-a-Daisy” (οι χορευτές γυρίζουν και χτυπάνε ο ένας την πλάτη του άλλου). Ε λοιπόν, οι γκιόσες το αντιμετώπισαν έντρομες λες και είχε ανεβάσει επί σκηνής μια συμμορία κακοποιοιών. Δεν ήταν η αντισηπτική διασκευή του “You’re a Grand Old Flag” ή του “Bicycle Built for Two”.

Γι' αυτές τις αντισημίτισες παγοκολόνες η παράσταση έξεχνε αισχροτήτα. Σήμερα, θα το έλεγε «ακατάλληλο» η Αστυνομία του Κατάλληλου. Περισσότερο να πω ότι αυτός ο άσωτος Εβραίος παιδαγωγός εξεδιώχθη με την πρώτη ευκαιρία. Το γεγονός ότι είχε εκδηλώσει αριστερές πολιτικές τάσεις δεν τον έκανε καθόλου αγαπητό στη δεσποινίδα Φλέτσερ, τη διευθύντρια, και στις μπιχλιάρικες υποτακτικές της.

Αλλά δεν ήταν μόνο το αποτρόπαιο τσούρμιο των δασκάλων, ήταν όλη η ελεγχόμενη ρουτίνα, σχεδιασμένη έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι κανένας δε θα μάθει τίποτα ποτέ. Ήσουν υποχρεωμένος να βρίσκεσαι εκεί στην ώρα σου, και να στοιχηθείς στο ισόγειο ή στην αυλή εάν το επέτρεπε ο καιρός. Παρατασσόσουν εκεί και απαγορευόταν να μιλήσεις – τι στο διάβολο ήταν πάλι και τούτο; Βάδιζες στην τάξη μηχανικά. Καθόσουν «με τα πόδια στο δάπεδο, τα μάτια ίσια μπροστά», και απαγορευόταν να πεις κουβέντα, να αστειευτείς, να δώσεις κάνα σημείωμα στον διπλανό σου, τίποτα που να κάνει τη δυσοίωνα δουλειά της ανθρώπινης ύπαρξης κάπως υποφερτή. Μάθαινες παπαγαλία, που σημαίνει ότι δε μάθαινες τίποτα ποτέ. Μια φορά την εβδομάδα μάς μάζευαν όλους μαζί. Πρώτα, ο Όρκος της Αφοσίωσης, με το χέρι στην καρδιά. Ήθελαν να διασφαλίσουν ότι δεν τα κάναμε πλακάκια με τον Άξονα. Μετά, η παπαριά της προσευχής. Ποτέ δεν εισακούονταν οι προσευχές, ούτε μία. Ούτε καν, θα δεις τι θα σου κάνω εγώ. Όχι, ο Θεός ήταν βουβός, έτσι έλεγα, κι αν μένει κάτι είναι να κάνουμε και τις δασκάλες να βγάλουν τον σκασμό.

Κι ύστερα, η μουσική. Μα δεν μπορούσαν να βρουν κάτι πιο ανιαρό; Κι εγώ να έχω στο μυαλό μου όλα εκείνα του Κόουλ Πόρτερ και των Ρότζερς και Χαριτ που άκουγα στο ραδιόφωνο· και τις τόσες και τόσες ομορφιές του Γκέρσουϊν. Τραγούδια με ωραιότατες μελωδίες και συναρπαστικό ρυθμό. “Anything Goes”, “Lady Be Good”, “Mountain Greenery”· τόσο πολλά που να σε κάνουν να περνάς καλά, να μάθεις να απολαμβάνεις τη μουσική αληθινά. Αλλά όχι, πρώτα απαγγέλλαμε στην τάξη «Στης Φλάνδρας τους αγρούς, οι παπαρούνες που ανθούν...» Φαντάζομαι για να μας ανεβάσουν το ηθικό. Μετά τραγουδούσαμε το «Απολυτίκιο». Ή το «Θεέ, κατοίκησε εντός μου». Σ’ εκείνο το σημείο, σκεφτόμουν να παραστήσω ότι με πιάνει καμιά επιληπτική κρίση και να με στείλουν σπίτι. Το μόνο που ήθελα ήταν να εξαφανιστώ από κει μέσα. Να βάλω το θερμόμετρο πάνω απ’ το καλοριφέρ ή να την κάνω κοπάνα απ’ το σχολείο, να σκοτώσω κάνα δυο δολάρια στο *McGinni’s* και να πάω να δω την Έστερ Γουίλιαμς να κάνει ύπτιο στο νότια. Ακόμη ανατριχιάζω όταν σκέφτομαι πώς παρατασσόμασταν στο ισόγειο στο σχολείο, μέσα γιατί έβρεχε ή χιόνιζε· την μπόχα από τα μάλλινα μουσκεμένα μας πουλόβερ, ή να μας τσακώνουν να κάνουμε κάτι αθώο όπως το να ψιθυρίζουμε σ’ έναν φίλο ή να ξεκλέβουμε ένα φιλάκι στα αποδυτήρια, και να μας λένε να έρθουμε με τον κηδεμόνα μας.

«Φλερτάρει όλη την ώρα με τα κορίτσια», είπε μια στείρα καρακάξα στη μητέρα μου. Ναι, μ’ άρεσαν τα κορίτσια. Και τι να μ’ αρέσει δηλαδή, το «Στρατιωτάκια Ακίνητα, Αγέλαστα»; Να μ’ αρέσει το δολοφονικό για την ψυχή παπαρολογύδριό σου την Ημέρα των Ευχαριστιών; Να μ’ αρέσει να κοπανάω τους σπόγγους του μαυροπίνακα μαζί για να φύγει η κιμωλία; Ένα προνόμιο για το οποίο ανταγωνίζονταν τα πιο αργόστροφα αγόρια; Όχι, εμένα μου άρεσαν τα κορίτσια. Από το νηπιαγωγείο, δεν έδειχνα το παραμικρό ενδιαφέρον για το «Πλάθω Κουλουράκια Με τα Δυο Χεράκια», ούτε και μ’ άρεσε να παίζω «Στρατιωτάκια Ακίνητα, Αγέλαστα». Ήθελα να μπω στον υπόγειο σιδηρόδρομο με την Μπάρμπαρα Γουέστλεϊκ, να πάμε στο Μανχάταν, να την ανεβάσω στο ρετιρέ μου στην Πέμπτη Λεωφόρο, να πιούμε ντράι μαρτίνι (ό,τι κι αν σήμαινε το «ντράι»), να βγούμε στη βεράντα και να τη φιλήσω μες στο φεγγαρόφωτο. Όπως αντιλαμβάνεστε, αυτή την ιδέα δεν την ενέκρινε ούτε το παιδαγωγικό προσωπικό στο 99ο Δημοτικό Σχολείο, ούτε η μητέρα μου, ούτε καν η ίδια η Μπάρμπαρα Γουέστλεϊκ, που ήταν έξι ετών, δεν έπινε ντράι μαρτίνι, και έκλαιγε με υστερικά αναφιλητά όταν βάραιαν τη μαμά του Μπάμπι, του μικρού ελαφιού στα κινούμενα σχέδια. Οπότε, όσο κι αν πρότεινα να πάμε στο *Astor Bar*, δεν κατάφερα να την κάνω λαχείο. Σημειώστε, παρακαλώ, ότι μόνος

μου τα έλεγα μόνος μου τα άκουγα. Αν και ήξερα τα κατατόπια, δεν ήταν δυνατόν να πάω μόνος μου στο Μανχάταν, να βρω το *Astor Bar*, να με δεχτούν εκεί ή να μου σερβίρουν κάτι πιο δυνατό από χτυπητό αυγό. Για να μην πω κιόλας ότι θα μου έβγαινε η πίστη να εξασφαλίσω το εικοσιπενταράκι για το εισιτήριο του υπόγειου, πόσο μάλλον τα μπικικίνια για να κεράσω μια μικρή κυρία.

Φώναζαν τη μητέρα μου να δει τη δασκάλα τόσο πολλές φορές που έγινε γνωστό πρόσωπο στο σχολείο. Όλα τα παιδιά τής έλεγαν γεια στον δρόμο ακόμη κι όταν μεγάλωσαν και παντρεύτηκαν. Την ήξεραν από τότε που έπρεπε να υποστούμε το φοβερό τελετουργικό στην τάξη για να μάθουμε κάποιο άχρηστο πράγμα όπως ότι «το σωστό για το δεκαεφτά είναι επτακαίδεκα» (εμένα μια χαρά μου κάνει το δεκαεφτά). Οπότε ανοίγει η πόρτα και μπαίνει η μητέρα μου. Το μάθημα σταματάει για πέντε λεπτά ενόσω η γκιάσα με τα μπλε μαλλιά συζητάει με τη μητέρα μου στον διάδρομο και της λέει τι αδιόρθωτο γιο έχει και ότι έδωσα ένα ραβασάκι στην Τζούντι Ντορς και της πρότεινα να βγούμε για κοκτέιλ. «Κάτι δεν πάει καλά με δαύτον», λέει η μητέρα μου, και παίρνει μεμιάς το μέρος όλων αυτών που με μισούν. Ναι, κάτι δεν πήγαινε καλά μ' εμένα, μ' άρεσαν τα κορίτσια. Μ' άρεσε οτιδήποτε είχε να κάνει με τα κορίτσια. Απολάμβανα την παρέα τους, με ξετρέλαινε ο ήχος του γέλιου τους, γούσταρα την ανατομία τους, και επιθυμούσα να βρίσκομαι στο *Stork Club* μαζί τους και όχι στο μάθημα της χειροτεχνίας με τους ντόπιους αρσενικούς τρωγλοδύτες να φτιάχνουν μια στραβή κρεμάστρα για γραβάτες.

Κάποιες δασκάλες κρατούσαν ορισμένα παιδιά μετά το σχόλασμα για τιμωρία, αλλά ήταν πάντα τα Εβραϊόπουλα. Γιατί; Διότι ήμασταν μικροί αναξιόπιστοι τοκογλύφοι και, με το να μας κρατάνε εκεί μετά το σχόλασμα, δεν προλαβαίναμε να πάμε στο εβραϊκό σχολείο. Χωρίς να το παίρνουν χαμπάρι, πάντως, αυτή η τιμωρία ήταν για μένα, εάν μου επιτρέπεται να χρησιμοποιήσω μια εβραϊκή λέξη, *μισοβά*. Μισούσα το εβραϊκό σχολείο όσο μισούσα και το δημοτικό και θα σας πω γιατί. Πρώτα απ' όλα, ποτέ δε μάσησα με όλο αυτό το θρησκευτικό πράγμα. Θεωρούσα ότι είναι μεγάλη κομπίνα. Ποτέ δεν πίστεψα ότι υπάρχει Θεός· ποτέ δεν πίστεψα ότι θα ευνοούσε βολικά τους Εβραίους ακόμη κι αν υπήρχε. Αγαπούσα το χοιρινό. Μισούσα τις γενειάδες. Η εβραϊκή γλώσσα παραήταν λαρυγγική για τα γούστα μου. Άσε που γραφόταν ανάποδα. Ποιος τα χρειάζεται όλα αυτά; Αρκετά ζόρια τραβούσα στο σχολείο όπου έγραφε από τα αριστερά προς τα δεξιά. Και γιατί δηλαδή να νηστεύω για τις αμαρτίες μου; Ποιες ήταν οι αμαρτίες μου; Το ότι φίλησα την Μπάρμπαρα Γουέστλεϊκ ενώ έπρεπε να

κρεμάω το πανωφόρι μου; Το ότι πάσαρα ένα πλαστό κέρμα στον παππού μου; Μη χολοσκάς μ' αυτά, Θεέ, υπάρχουν πολύ χειρότερα. Οι ναζί μάς χώνουν στους φούρνους. Κάνε κάτι μ' αυτό πριν απ' όλα. Αλλά όπως είπα, δεν πίστευα στον Θεό. Και γιατί οι γυναίκες έπρεπε να κάθονται χωριστά απ' τους άντρες στη συναγωγή, στη γαλαρία; Ήταν πιο όμορφες και πιο έξυπνες απ' τους άντρες. Αχ πια, αυτοί οι δασύτριχοι ζηλωτές που τυλίγονταν στα άμφιά τους στο κεντρικό κάτω μέρος της συναγωγής, και κούναγαν το κεφάλι πάνω κάτω μηχανικά σαν τα ψεύτικα σκυλάκια στα αυτοκίνητα και φιλούσαν ένα κομποσκοίνι λες και ασπάζονταν έναν φαντασιακό παντοδύναμο που, ακόμη κι αν υπήρχε, παρ' όλα τους τα παρακάλια και τα καλοπιάσματα, δεν τους αντάμειβε παρά με διαβήτη και γαστροοισοφαγική παλινδρόμηση.

Δεν άξιζε τον χρόνο μου, και ο χρόνος ήταν το μεγάλο ζήτημα. Ήταν αδύνατον να περιμένω να χτυπήσει το κουδούνι στις τρεις και ν' απελευθερωθώ από το δημοτικό σχολείο, ώστε να μπορέσω να πάρω τους δρόμους ή να πάω να παίξω μπέιζμπολ κι όχι να τ' αφήσω αυτά και να πάω να κάτσω σε μια εβραϊκή τάξη και να διαβάζω λέξεις που το νόημά τους δε μας το δίδαξαν ποτέ, και να μαθαίνω ότι οι Εβραίοι είχαν κλείσει ειδική συμφωνία με τον Θεό, αλλά δυστυχώς δεν κατάφεραν να την έχουν και γραπτώς. Κι όμως, πήγαινα. Πίεση από τους γονείς, το χαρτζιλίκι, η απειλή να μην ακούσω ραδιόφωνο, άσε που τις έτρωγα κιόλας. Η μάνα μου μου τις έβρεχε τουλάχιστον μία φορά τη μέρα. Το ξύλο ήταν στην ημερήσια διάταξη εκείνο τον καιρό, καιτοι ο πατέρας μου με βάρεσε μία όλη κι όλη φορά, όταν του είπα να πάει να γαμηθεί, κι αυτός γνωστοποίησε τη δυσαρέσκειά του με μια απαλή φάπα στη μούρη μου που με έκανε να δω πανοραμικά και απαρακώλυτα το Βόρειο Σέλας. Απεναντίας, η μαμά με κοπάναγε καθημερινώς και ήταν το παλιό αστείο του Σαμ Λέβενσον – «Ίσως δεν ξέρω εγώ γιατί το αξίζεις, αλλά σίγουρα θα ξέρεις εσύ». Κι έτσι τελικά έφτασα στο μπαρ μιτοβά και έκανα ιδιαίτερα μαθήματα γι' αυτό, και τραγούδησα στα εβραϊκά – και σας το λέω να το ξέρετε, όπως το λένε στην Παλαιά Διαθήκη, πολὺς γόος σημειώθηκε και μέγας τριγμός οδόντων.

Η μητέρα μου τηρούσε τους κανόνες. Εξαιτίας της κρατούσαμε το κοσέρ. Ήταν τρομερά αυστηρή ως προς τους κανόνες διατροφής που απαγόρευαν το χοιρινό, το ζαμπόν, τον αστακό, και πολλές λαχταριστές λιχουδιές διαθέσιμες στους κωλόφαρδους άπιστους. Για να εξευμενίζει τη μητέρα μου, ο πατέρας μου παρίστανε ότι τηρεί τους κανόνες, αλλά δεν κατάφερε να κρύψει τον εθισμό του στα εύγευστα απαγορευμένα εδέσματα και καταβρόχθιζε χοιρινό και οστρακοειδή σαν τους Ασύριους που την έπεφταν

στα μαντριά και χλαπάκιαζαν τα πάντα. Έτσι, μια στις τόσες, ενόσω βρισκόμασταν σε κάποιο εστιατόριο, απολάμβανα ένα γεύμα που ο Ιεχωβάς, όπως τον έλεγαν οι φίλοι του, δεν το είχε εγκρίνει με την τζίφρα του. Θυμάμαι τι νουστιμά που ήταν όταν, στα οχτώ μου, ο πατέρας μου με πήγε για πρώτη φορά στο *Lundy's*, το θρυλικό εστιατόριο με θαλασσινά στο Μπρούκλιν, όπου περιδρόμιασα αχιβάδες, στρείδια και οστρακοειδή, σίγουρος ότι ο Θεός δεν ήταν στα πέριξ του Σίπχεντς Μπέι εκείνη την ημέρα. Στο *Lundy's* μάλιστα μου έδωσαν για πρώτη φορά στη ζωή μου μπολάκι με ζεστό νερό και λεμόνι για να καθαρίζω τα δάχτυλά μου. Δεν είχα ακούσει ποτέ ως τότε ότι υπάρχει κάτι τόσο εκπληκτικό σαν αυτά τα μπολάκια, και ήταν πραγματικά συναρπαστική η εμπειρία της χρήσης του. Σαν να έχεις δική σου πισίνα. Εντυπωσιάστηκα τόσο πολύ ώστε, δύο χρόνια αργότερα, όταν με έβγαλε η θεία μου να φάμε θαλασσινά, το μόνο που σκεφτόμουν ήταν εάν το κατάστημα θα είχε και μπολάκια για τα δάχτυλα. Κι έτσι, όταν παραγγείλαμε αχινιστές αχιβάδες και μας σέρβιραν και τον ζωμό, ήμουν σίγουρος ότι θα πρέπει να είναι το μπολάκι για τα δάχτυλα. Ήμουν τρομερά ενθουσιασμένος, και ο ενθουσιασμός μου υπερνίκησε τη σασιτισμένη δυσπιστία της θείας μου της Άννας, και καθόμασταν εκεί οι δυο μας και ξεπλέναμε τα δάχτυλά μας στον ζωμό απ' τις αχιβάδες. Μόνο όταν έφτασαν τα αληθινά μπολάκια για τα δάχτυλα στο τέλος του γεύματος συνειδητοποίησε η θεία μου ότι είχε δίκιο και με κοπάνησε τρυφερά κάμποσες φορές, ίσως καμιά δωδεκαριά ή δεκαπενταριά, στο κεφάλι με το τσαντάκι της.

Οκεί λοιπόν, είμαι ένα μικρό αγόρι, μου αρέσουν οι ταινίες, μου αρέσουν οι γυναίκες, μου αρέσουν τα αθλήματα, μισώ το σχολείο, λαχταρώ να πιω ντράι μαρτίνι. Ω, αν και ομολογώ ότι είμαι άθλιος μαθητής, ένα πράγμα που κατάφερα να κάνω καλά ήταν να γράφω. Έγραφα προτού αρχίσω να διαβάζω. Δεν έμαθα να διαβάζω πριν πάω στην πρώτη δημοτικού, αλλά γύριζα στο σπίτι από το νηπιαγωγείο κι έγραφα – δηλαδή, σκάρωνα μυθοπλάσεις. Έγραφα, σαν να λέμε, χωρίς την ικανότητα να καταγράψω. Η προφορική παράδοση. Όπως στις μπαλάντες. Ενώ ο *Μπέογουλφ* και ο *Λόρδος Ράνταλ* ήταν με τη μεριά της βίας, οι δικές μου αφηγήσεις διαδραματίζονταν σε αστραφτερές χοροεσπερίδες και προοιωνίζονταν ένα μέλλον που ποτέ δεν το αμαύρωνε ο έντιμος κάματος της μέρας.

Για ένα διάστημα, ονειρευόμουν ότι είμαι επιστήμονας και μου έκαναν δώρο ένα μικροσκόπιο. Έμελλε να ξεπεράσω τούτη την ευγενή φιλοδοξία, σαγηνευμένος πια από έναν τρόπο ζωής που πυροδοτούσε η MGM. Έτρωγα τη μία χυλόπιτα μετά την άλλη από τις χαριτωμένες κοπέλες με τα άριστά τους και την καλλιγραφία τους. «Ω Θεέ μου, δε μ' αφήνει η μαμά μου να

βγαίνω ραντεβού». «Με τον υπόγειο σιδηρόδρομο για τη Νέα Υόρκη; Δε μου το επιτρέπουν». Και αργότερα, «Λυπάμαι, δε βγαίνω ποτέ με αγόρια της ηλικίας μου».

Όπως και να 'χει, έρχεται το μπαρ μιτσβά. Σήμερα, κάνουν θεματικά μπαρ μιτσβά. *Πόλεμος των Αστρων*, Βασιλιάς Αρθούρος, η Άγρια Δύση. Το θέμα στο δικό μου; *Στον Βυθό*, του Γκόρκι. Η μύησή μου στην ενηλικίωση δεν έγινε σε κάποιο φίνο μέρος αλλά στο σπίτι μας κοντά στις σιδηροτροχιές. Θείοι και άλλοι άντρες που κρατιούνταν στα πόδια τους, που κάπνιζαν δύο πακέτα τσιγάρα τη μέρα παρά έναν ορυμαγδό από καρδιακές προσβολές και εγκεφαλικά, μου έκλειναν το μάτι και μου έσφιγγαν λεβέντικα το χέρι με ένα δεκαδόλαρο στο δικό τους. Μεγαλείο. Σαν να μου πάσαραν γκόμενα. Οι θείες μου, τα ξαδέλφια μου, η Ρίτα, η μεγάλη της αδελφή, η Φίλις η νοσοκόμα, αγιασμένη λόγω του επαγγέλματός της σαν την Εύα Κιουρί, ο Φιλ Βάσερμαν, και φυσικά ο άλλος Φιλ Βάσερμαν. Ο Φιλ (ο αρχικός) είναι πολύ διασκεδαστικός τύπος και εργάζεται σε ένα πρακτορείο Τύπου. Σε μερικά χρόνια όταν προσπαθήσω να γράψω τα πρώτα μου κωμικά κείμενα, θα τα πάω σ' αυτόν κι αυτός θα με ενθαρρύνει να τα ταχυδρομήσω σε διάφορους αρθρογράφους εφημερίδων του Μπρόντγουεϊ που γράφουν αστεία, συνήθως αποδιδόμενα σε διασημότητες. Θα ακολουθήσω τη συμβουλή του, και τα αδύναμα ευφυολογήματά μου θα μου ανοίξουν έναν ολόκληρο κόσμο.

Αλλά είμαι στα δεκατρία τώρα και παραμένω ένας αντιπαθητικός πιτσιρικάς, ένας ξερόλας όλο εξυπνάδες με μια ολοένα και μεγαλύτερη αγάπη για τις σόου μπίζνες. Μια και μιλάμε για σόου μπίζνες, ας σας περιγράψω το σόου που ενέσκηπτε σ' αυτό το μικρό τελετουργικό τραλαλά των Ασκενάζι, όπου ένας μικρούλης Εβραίος υποτίθεται ότι γίνεται άντρας, παρότι εγώ προσωπικά ήμουν κότα. Ο πατέρας μου ήταν σερβιτόρος τότε, μια απ' τις αναρίθμητες δουλειές, ανάμεσα στις οποίες μια τάχατες σίγουρα κερδοφόρα κομπίνα να πουλάει δι' αλληλογραφίας «κολιέ με μαργαριτάρια σε κομψή συσκευασία», ένα εγχείρημα που δεν έπεισε ούτε έναν άνθρωπο στον πλανήτη να θέλει έστω μισό μαργαριτάρι, κι έτσι το σπίτι μας ήταν πλημμυρισμένο με κολιέ μαργαριταριών σε όμορφη συσκευασία για μήνες ολόκληρους. Το απόθεμα τελικά ρευστοποιήθηκε με 85% χασούρα. Αλλά τώρα που μιλάμε ήταν σερβιτόρος στο *Sammy's Bowery Follies*, όπου τσακίζόταν στη δουλειά από τις 6 το απόγευμα ίσαμε τις 5 τα χαράματα.

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΣ
ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΡΙΕΡΑ ΤΟΥ
ΣΕ ΜΙΑ ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΑΦΟΠΛΙΣΤΙΚΗ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΕΡ ΤΩΝ

New York Times, USA Today,

Los Angeles Times ΚΑΙ Publisher's Weekly

Με τη μοναδική του ικανότητα να λέει ιστορίες, ο Γούντι Άλεν μάς γυρίζει πίσω στην παιδική του ηλικία στο Μπρούκλιν· στα πρώτα χρόνια της αμερικανικής τηλεόρασης, όταν εργάστηκε ως ευθυμογράφος σε τηλεοπτικές επιθεωρήσεις στο πλευρό θρυλικών μορφών, όπως ο Μελ Μπρουκς και ο Νιλ Σάιμον· στα κλαμπ όπου εμφανιζόταν ως αυτοσχεδιαστικός κωμικός παλεύοντας να αναγνωριστεί το ταλέντο του και να βρει τον δρόμο προς την επιτυχία. Κι ύστερα μας ταξιδεύει στον κόσμο των κινηματογραφικών πλατό, όταν πλέον άρχισε να γυρίζει τις πρώτες του κωμωδίες (*Ζητείται εγκέφαλος για ληστεία, Μπανάνες, Τα πάντα γύρω από το σεξ*), και μας ξεναγεί στην εξηντάχρονη παραγωγικότετη καριέρα του στο σινεμά, από τις κλασικές ταινίες του (*Ο νευρικός εραστής, Μανχάταν, Η Χάνα και οι αδελφές της*) ως τις πιο πρόσφατες (*Μεσάνυχτα στο Παρίσι, Μια βροχερή μέρα στη Νέα Υόρκη*). Παράλληλα μας μιλά για τους γάμους του, τους έρωτές του και τις διάσημες φίλιες του, για την τζαζ μουσική που αγαπά να παίζει, για τα βιβλία του και τα θεατρικά του έργα, ενώ μαθαίνουμε για τους δαίμονές του, τα λάθη και τις επιτυχίες του και για τους ανθρώπους που τον σημάδεψαν.

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧΗΣΗΣ 24630